

సుధా సాహిత్య మండలి నూజివీడు, కృష్ణాజిల్లా.

మండలి పక్షమున సర్వాధికారములు
ప్రకటింపబడిన మండలికి
మొదటి పుస్తకము. చెందజేయఁబడినవి.

ప్రకరణ పరిచయము.

౧	మేరుసమానుడు.	౧
	ఉత్తరూపుడు.	౧
౩	గాంధీ తేజమునకు కారకులు.	౯
౪	ఆంగ్లాండు జీవితము.	౧౫
౫	తొలికాలపు బారిష్టరీ.	౨౦
౬	దక్షిణాఫ్రికాలో గాంధీ.	౨౨
౭	పోరాటము.	౨౪
౮	స్వదేశములో గాంధీ.	౨౭
౯	విషయము.	౩౧
౧౦	సత్యగ్రీక్ష.	౩౪
౧౧	కష్ట పరంపరలు—అహింస.	౩౭
౧౨	అనాథరక్షణము.	౪౮
౧౩	ఆశ్రమ జీవితము.	౫౦
౧౪	పూజల.	౫౬
౧౫	దేవదేవుని తోడుపాటు.	౫౯
౧౬	సందేశము	౬౧
౧౭	వైష్ణవపుడు	౬౨

ఒక్కమాట.

గాంధీ, మహాత్ముడు. వారియాత్మ యితదని యట్టిటిదని నిశ్చయించి వర్ణించుట యసాధ్యము. అట్టి యాత్మ మన మహాద్దుల కుండెడిది, తరువాత వచ్చిన శంకరాదుల ధోరణివేటు. వీరి యాత్మతీరు వేటు. ఇట్టి యాత్మ కడపట బుద్ధభగవానునకే గలదు.

ఈ యుపోద్ఘాతము ఇంతకన్న విరళించుటకై పె ఁము మహాత్ముని తొలి సత్యాగ్రహవేళ వారిపై విరచించిన గీర్తన నిందుఁ బొందు పరచుట మంచిది.

(ఫణితి “ ఎంతమాటాడితివమ్మా ” వలె ;

ప॥ సత్యవ్రతుఁడు కృత కృత్యుఁడు - నా
పత్య మెందునులేన సత్యాగ్రహుఁడు గాంధీ!
సత్యమే జయమంచు - నిత్యము బోధించి
సత్య స్వరూప సాం - గత్యము గావించు॥ స॥

౧. “ దుర్మార్గ తిమిరాపహరుఁడు - న
త్కర్మ యోగజనిత నిర్మల యశుఁడు
మర్మమొందని సామ్య వర్మము ధరియించి
నిర్మల మనముతో కర్మల నొనరుచు॥ స॥

౨ “ హింసాగతైశ్వర్య మెందుకు - దు
ర్మాంస జనిత సౌఖ్య మరణమెందుకు
హింసించ కితరుల హింసించుకొనుచు, య
హింసయ, ధర్మము - సంసారిక యను” స॥

3 మతభేద మన మార్గ భేదము - సం

గతి తెలియలేని దు - ర్మతియ భేదము

క్షీణిని సోహమని మతిదెలిసి వర్తించు

మతిమంతునకు సర్వ - గతులు గల్గునను! స॥

ఈ పితకను వ్రాయుటకు గ్రంథకర్తకు మాపైఁగల
యనురాగము భావమునకన్న మాకు వేతాకయధికారము
లేదు. పదు పూను చిరపరిచితులు, కేవల సోదర ప్రాయములు,
వీరికి గ్రంథమును గూర్చుటకు అధికారము మోడు. మేమెఱింగి
నప్పటినుండి పిరిని స్థానిక గాంధి యనివాడుచుంటిమి. అంతకన్న
వీరింగూర్చి మేము వ్రాయుట యనవసరము. ఇంతమాత్రము
వ్రాయుటగూడ వారి కయిష్టమని మేమెఱుంగుదుము.

దీనిలో కొంత భాగము మేము వింటిమి. శైలి మృదు
మధురమని మేము వ్రాయనక్కఱలేదు. భావములు అద్దము
నంబలె దెల్లముగఁబ్రకటితములని నొక్క వక్కాణినివఁగలము.

ఆంధ్ర ప్రపంచము ఈ చిన్ని పొత్తము నాదరించి, యీ
వ్యక్తికిఁదగిన యుత్సాహము నొన గూర్చి, యిట్టి గ్రంథముల
నింకనుగూర్చు నుద్యోగమును వీరికి గల్గించునని నమ్ముచు విర
మించుచున్నాము.

నూచిపేడు, }
29-1-46. }

వారణాసి శ్రీనివాసరావు,
ఎం. ఏ. (అగర్లు), ముల్. 43.

ఓమ్

శక్తి జయతు.

లోకోత్తరండు

మొదటి ప్రకరణము

మేర నమానుడు.

శ్రీరామకృష్ణ పరమహంస జ్ఞాని. అరవిందుడు యోగి.
రామమహానుజు సంస్కర్త. శాతమబుద్ధుడు దీనదయా
పరుడు. వాతన్న భక్తుడు. వివేకానందుడు కర్తయోగి. కృష్ణ
రాయలు చక్రవర్తి. తిమ్మరుసు మహానుత్తి. జీససు త్యాగి.
మహాన్నదు యోధుడు. ఆదిశంకరుఁబాచార్యుడు. కాని ఇంతటి
అక్షణమున్నయు పుణికి పుచ్చుకొన్న మహాపురుషుడు.

లోకములోని కొండలన్నిటికన్నను మేరువు మిక్కిలి
 పొడవయినదని చెప్పదురు. హిమవంతము, గంధమౌదసము,
 ఉదయాచలము, అంతాచలము, శ్రవేణియు దానితో సాటిగావు.
 అది బంగారుకొండ. దేవతలందు నివసించును. అది రతనాలగని.
 బిగములను వెలిగించు సూర్యచంద్రాదులును దానిచుట్టు తిరుగు
 చుందురు. దాని తేజము నెల్లరు నానందించును. గాంధీ ఆ
 మేరువు పంటివాడు.

అబ్దుల్ కలామ్ అజాద్, జవహర్లాల్, పల్లభాద్వాయ్, పటేల్
 ప్రకాశమ్, పట్టాభి, రాజేంద్ర ప్రసాద్, అబ్దుల్ గఫార్ ఖాన్
 భూలాభాయి దేశాయ్, వీరు దిగ్గజులు. లోకములను దను
 భుజములపై మోవగలిగినవారు. చదువులేయందు ముసలి.
 బిమ్మను సయితము మెచ్చునివారు. దేవతలను కడగంటితో
 నైవేద్యమునాడును. మనశ్శాసనము బిర్లా, కమలవయన
 బ్రహ్మచారి లెక్కనేయనివారు. భగవాన్, సీతాశామశాస్త్రి
 మునులను గణించునివారు. సరోజి, మీరా, దేవకాంతలను
 కాదనుపారు. ఇట్టి పండితులు, ఇట్టి యోధులు, ఇట్టి ధనవంతులు.
 ఇట్టి మునులు, ఇట్టి విద్యావంతులు, గాంధీచుట్టు గుడిగట్టి తిరుగు
 చుందురు. అతని పాదములకడగూరుచుండి ఉపదేశములగొను
 చుందురు. అతని చిరునవ్వు వెన్నెలలదేలి యాడుచుందురు.

ఇక్కడ వీరపూజ యిటులాండ్రు ఇంగ్లండులో నతనికిగల గౌరవముగూర్చి విచారించుము. అవి రాండుటేబిలు సభ జరిగిన దినములు. అందు నగరములోని గిట్టెవాలు భవనములో నొక నాఁడు గాంధీ యుపన్యాసమునకై మహాసభ జరిగినది. ఆ వచ్చిన జనమునకు పరిమితి లేదు. సరే; ఉపన్యాసము జరిగినది. మహాత్ముడు సభాభవనము విడిచి వెలుపలకు వచ్చినాఁడు. ఆతని వెంట రాయడను కన్గి యుండెను. ఆమెయే యాతనిని మొదలు తన మోటరు బండిలో సభకు తీసికొని వచ్చినది. సభ యైన వెనుకను, ఆతని బనకు తీసికొని పోవలెనని ఆమె తన బండి కొట్టకై వెదకులాడెను. ఆ జనములో నది కానరాదయ్యె. అది రాత్రి సమయము. మంచు కరియించుండెను. మహాత్ముని అంగవస్త్రము. చలిచే నతడు గజగజలాడు చుండెను.

అంత రాయడను కన్గి, అయ్యా! నాబండి కనబడక పోయెనే యని తల్లపిల్లినది. ఆసమయమున మహాత్మునిచుట్టు మోటరుబండ్లు రోకిలిబండలవలె నెమ్మదిగా తిరుగుచుండెను. మహాత్ముడు నామోటరులో నెక్కిన బాగు. నామోటరులో నెక్కిన బాగు, అని ప్రతి మోటరు యజమానుఁడును తలచు చుండెను. ఇంతగా రాయడనుకన్గి, మహాత్ముతో, అయ్యా! నాబండి కనబడకపోయెనే. మతియొక బండిలో పోవుడిమాయనెను. అంతట మహాత్ముడామెతో, అమ్మా! తొందరలేదు. నీబండినే రానిమ్మనెను. ఆమోటరు విని ఆమె కిరీటము తల

తాల్చినట్లు మురిసిపోయినది. నేనెంత తున్నెము చేసికొంటినో అది యీ యామె పొంగిపోయినది. అవ తరమామె బుడిచిపెట్టింది. తానిలోనెక్కి వారు వెడలిపోయిరి.

లండనులోనే మఱియొకనాఁడు మహాత్ముఁడు తన పిదపి యింట భాగ్యనముతో మునిగియుండెను. చెలికా. ప్రతి చిట్టాను బలిసియుండిరి. ఇంతలో కలవాకిట నొకపదుచువచ్చి పలికి యున్నదనియు ఆమె ముందుగా తడిసి వణకుచుండుటచే తర్చనమునకై తహతహ్లాదుచున్నదనియు వార్త వచ్చినది. అమాటలు విని మహాత్ముఁడు బాటగొని ఆమెకు వెంటనే లోనికి రానిండెను. ఆమె వచ్చి గూతరికి వందన మొనరించి కూర్చుండెను. ఆమె యెవ్వరో యెఱుఁగునా? ఇట్టిదేశపు రాజకుమారి.

ఈ తీరున స్వదేశమందున్నను, విదేశమందున్నను, రాజాధి రాజులును, కీటాధిపతులును, మహాత్ముని చూచిన వూలును, పలుకరించిన చాలును, అని పొంగి పోవుచుండును.

ఇట్లతఁడు సాటిలేని తేజము గలవాడై మహాత్ముఁడై గోచరించుచున్నాఁడు.

“సర్వాతిరీక్తసారేణ, పశ్యతేజోభిభావినా

శ్లోకసంస్కృతేనోన్మీ, క్రాంత్యా నేతురపాత్మనా.

అన్నిటిని మించిన బలము, అన్నిటిని మించిన తేజము అన్నిటిని మించిన పాత్రగల దేహముచేత అతడు భూమి నాక్రమించి వేరుగునలె ఊడెను. అని మహాకవి కాళిదాసు తిలీపునపట్ల చెప్పిన మాటలు, నేడు గాంధీని గుఱించి ప్రతి ఉత్కర్షణమును సరిపోవును.

రెండవ ప్రకరణము

ఆత్మ గూఢపుణ్యము

ఒక మహారాజు గలఁడు. అతని కొక కుమారి యున్నది. ఈమె కతడు పెండ్లి సేయనెంచెను. వివాహమువకు మునుపు కల్యాణ మంటపము నభిషేకించుటచే, అతడు చిత్రకారులను బిలిపించి రెండు గోడలపైన చిత్రములు వ్రాయుటని తూనఱిచెను. ఆ గోడలకదాని కొకటి యెదురుగా నున్నది. వానిపైన తెలులు వేళాని ఆ యిరువురు చిత్రకారులూ చిత్రములు వ్రాయునుండిరి. ఎవని చిత్రములు ముద్దులు గులుకుచుండునో వానికి విలువలేని గానుకల పోనుంకదనని మహారాజు వారికి యుండెను.

చిత్రకారులు కష్టించి తెలుల లోపలనేమేమో పనులు చేసిరి. అంత చిత్రముల పరిక్షాదికము వచ్చినది. మహారాజు బుద్ధులతో వచ్చి ఒక గోడపై గల తెలును తీయుండెను

అందలి చిత్తపువ్వులు జీవకళతో నుట్టి పడుచుండెను. అద్దెర! జొమ్మలన్న నిటులుండ వలెన అదబు నమ్మకపడి ఈ చిత్రకారునకే మొదటి కానుక ఇగునరి. పిదప రెండవ గోడపైఁగల లెజును దీసివేసిరి. బొగ. ఏమాశ్చర్యమిది. ఈ బొమ్మలు, అబొమ్మలు ఒక్కటియే. కాని మొదటి గోడ చిత్తపువ్వులకంటె, ఇవి క్రొంగొత్త కాంతి, వికాసము గలిగి నిగనిగరాడుచున్నవి. వీనిని చూచి చూసెఱులు పరమాస్మృతము నొంది ఈ చిత్రకారుడే మేటివ వాడు. ఈతని చిత్రములే సర్వోత్తమములు. ఈతనికి మొదటి కట్నము రావలెననిరి.

మహారాజురెండవ చిత్రకారుని పనితనము మెచ్చుకొని అతనికి విలువలేని నగలిచ్చెను. ఇంతకును, అతని పనితనమేమి. అతఁడెంతకాలముదనుక తన గోడమీద జొమ్మలు వ్రాయలేదు. బాని నద్దమువలె నునుపుచేసెను. కనుకనే ప్రతివస్తువందు ప్రతి ఫలించుచుండెను. మొదటి గోడపైఁగల చిత్తపువ్వు లన్నియు రెండవగోడపై ప్రతిబింబించుటకుగల హేతువర్ది.

గాంధీ తేజమునకు కారణమిదియే. అతఁడు తన మనమును, నిర్మలము గావించుకొన్నాఁడు. కామాది వికారములను కడిగి వేసికొన్నాఁడు. కోపము అమాయ, గర్వము, విరోధము మున్నగు చెడుగుణములను మొదలంట పెకలించి వేసివాఁడు.

నేడాతని డెందము మానన సరోవరమువలె విశుద్ధమై వెలుగొందు చున్నది. అందీశ్వరతేజము ప్రతిబింబించు చున్నది. అందు దేవరహస్యములు తెలియ వచ్చుచున్నవి. కనుకనే గాంధీ పలుకు దేవవాణి యని, గాంధీరూపము దేవరూపమని యాతః భక్తులు వినుతి నేయుచుందురు. దేవవాణి దేవరూపము లన సత్యవాణి సత్యరూపములనుటయే.

ఇక నాతని రూపమెట్టిదో తెలిసికొందము. ఒక సంద్రపుటాడ్డున నొక తీతువుజంట నివాసము చేయుచుండెను. అందు పెట్టిట తనమగఁజూచి, వింటిరా. నాకు నీరాడు సమయము సమీపించినది. ఈసముద్రుఁడు మనకుఁబగవాడు గదా. ఈతఁడు తన ఉత్తంగ తరంగములచే మున్న నాకాన్పుల న్నొంటినో పొట్టచు బెట్టుకొన్నాఁడు. ఎన్నో యగఁపాట్లు పదండి పోదము వేతొక తావున కనెను. అంతట మగఁపిట్ట వచ్చి నెట్టిదానా! ఈసాగరునకు నేను భయమొందుచునా. చూడు సాడెబ్బ యని అడవిట్ట నూరార్చి, తాను సంద్రపునీట జొక్కలఁదపివొని, ఇసుక తిన్నె పోరించి, సమద్రమున, నాయసుక రేణువుల విదిర్చుచుండెను. ఇంతలో, నాదాతని నొకడుఁడు ప్రాప్తుఁడెను. ఆతఁడా తీతువును జూచి, ఓయి ఊహంగవుంగవో! నీయొసర్చుచున్న దేమనెను. అదియూతనిఁగని,

స్వామీ! చంద్రమును పూజింపేముచున్నాననెను. అనుచుచు
నారదుడు పక్కుననవ్వి, ఓయీ! ఎవరయినను విని యెవరోతా.
ఏటిపూటలివి. ఏటి సాహసమిది. లొడితెను పట్టివు. సంద్రము
నింకింపజూతువా. చాలుచాలు, నీయద్యోగమనెను. అనుచు
తీతువు, దోరా! నీకు దండము వెచ్చెద వినును. సాహసము
తొడితెనుగాదు. బ్రహ్మాండ భాండములను బంతులవలె నాడింప
గలిగినది నాహాసము. సూర్య చంద్రాదుల వెలిగింపగలిగినది
సాహసము. పచ్చిదానంజనేనది నాహాసము. అన్యాయమునది
నాహాసము. ఆయాశ్చర్యహాసము ముందీ పశుక్షయ క్షయ సృష్టి
యనెను. అందుకులు పని నారదుడు దాని దుష్టతనమునకు
సంతసించి వెచ్చలిపోయెను.

గాంధీ రూపమట్టిది. అతడొక్కరూపము నెఱిగినవాడు. అత్యంత ధైర్యవంతువాడు. అది అకాశమున విశాలమయ్యిపోయింది. అందునూర్వ చంద్రులు వెలుగొందుచుందురు. చుక్కలు మిణుకు మిణుకు మనుచుండును. మిక్కిలి పొడవుగల కొండ కొమ్ములును అల్లకల్లోలముగా నుండు సుద్రములును, భీకర జంతువులతో నిండిన దట్టపుటకపులును, ఆ యాశనము క్రింద నడగి పడి యుండును. ఇంతియకాదు, ఆదు స్వేదకృతులును నిండియుండును. దాని సందుకొనువాడింతకు పుట్టలేదు. కనుకనే జర్మనీ, అపాను ఇటలీ సామ్రాజ్యముల కుంభములు పగుల గొట్టెర క్రమము. తాని

త్రేచిన బ్రతుకు సింగముతో చెలగాటలాడుట కొక్క గాంధికే
జెల్లినది. అతని యాత్మతేజము ముందు సింగము లేమిలెక్క.

మూడవ ప్రకరణము

గాంధీ తేజమునకు కారకులు

అమెరాజ్కోట దినాను భార్య. పేరు వుత్తరబాయి.
అమెతన మగనికి నాలవ పెండిలి యిల్లారు. అతడొకవ జేగ్గ
ముదుసలి. తానిటువదేడ్ల పనుచు. అయినను నున్న చ్యవన
మహామునినట్లు మగనిని పూతతో పూజించినది. ఏ నియురయినను
అమ్మ పతిసేవ విడరాడియుండలేదు. అమె నిత్యము అరణ్యోదయ
మునకు భూర్వము హరినామస్మరణము చేయుచు మేలుకొంచి
స్నానము గావించుకొని, మడిబట్టగట్టి, చేరెడు కనుపు కుంకుమ
పెట్టుకొని, నావట చెందిపుబొట్టు నలకరించుకొని, తెలఱిపూజ
జేసికొని, పూలనజ్జ నింపుకొని, దేవవిదిరములకుఁ జరి దేవుని
త్రాడింది, ప్రసాదము నివేసించి యింటిక మరలి వచ్చుచుండెడిది.
భాతత, భాగవత రామాయణములను భక్తితో విరుచుకొనుట
నీరు తెచ్చుకొను చుండెడిది. అమె తన జీవితమంతయు క్రైస్తవ
కైంకర్యమునందే వినియోగించెడిది. ఆ దేవప్రీతికై అమె
నిత్యము వ్రతములు, నోమాలు చేయుచుండెడిది. అమె నిర్గుణుడు

కల్లలాడి యుండలేదు కలహములకు దిగియుండలేదు. తాకిత
వాంఛలు కలిగియుండలేదు. సౌఖ్యము విడిచియుండలేదు.
ఈశ్వర భజనము ఎఱచియుండలేదు అమె అరుంధతియో
అసనూయయో యనునట్లులు డెను అట్టి సతీ శిరోమణియగు
పుత్రలీబాయికి ఈ మాహానవాను కరంచందు గాంధీ ఉపయంతి
యున్నాడు. కావుననే అతనియందు ఆ భక్తి, ఆ శ్రద్ధ, ఆ కోమల
ఆ వైరాగ్యము, ఆ ఈశ్వరచింత, ఆ పరమార్థకష్టి, కల్పలతహః
గావిన పండ్లవలె వికాసము నొందియున్నవి ఈ కథాశ్రవణ
గుణములచే వెలుగొందుచున్న ఈ నాటి గాంధీ తేజమును
కన్నది పుత్రలీబాయి అమెయే ఆ తేజమునకు కదులు.

ఇక నా తేజమును పెంపుచేసిన రెండవవారిని గుఱించి
విందము. ఈనాడు గాంధీకి గల చొరవ సింగమునకు లేదు.
కాని చిన్నతనమున అతడు వట్టి పిటికివాడు అతనికి చీకటిజూచిన
భయము, తేలును జూచిన భయము, అతనికి పడచూడవ యేటనే
పెండ్లి యైనది గనుక నతిడప్పుజాలితో కాపురము కూడ చేయు
యోగము. అటు యాతనికి రాత్రిపూట దోమహాపుచుండెడిది.

ఈనాడు వారి యింట రంభ యను దాసి యుండెడిది.
ఈ దాసము అమె చిన్నగాంధీని జూచి, నాయనా! నీ ఇంత
భయమొందుచుండువు. ఒక్కమాట చెప్పిన వినము నీకు
భయముగలిగినపుడెల్లయు రాను నామాము స్మరింపవలయుననినను

అవలుకాతనికి శ్రీ గామ మంజ్రోపదేశ ముచ్యును. అది అతని లేత మనమున గట్టిగా హత్తుకొని పోయెను నాటి నుండి నేటి కనుక నేను రామ నామమును విడువలేదని యాతడు చెప్పి కోనుచున్నాడు కోతులను, నావులను, జోయలను తరింపఁ జేసిన రామనామ మాత్రనిఁగాఁగఁడనుకొని నాని ఆ సంభోదేశ ల బహిరీకమును అతడు పొందుచున్నాడు.

ఇంత గూడవ నాటి గుటి వినిననుట ముదఁబడికఁగలిగిన కొన్ని మున్నాములు తెలిసికొందము. ఒక నాడతఁడొక పుస్తకము చదివినాడు. నాని పేరు శ్రవణ పితృ భక్తి లంఘన శ్రవణుడను మునిఁగాఁడు. కను లులేని తన తల్లిదండ్రులను కావశిలో కూర్చుండబెట్టుకొని తిరుగుచుగడచుచు వెలు అధి యాతని కెంతయు రుచించెను తల్లిదండ్రులు మై వాములను ధర్మ పదేశమొఁడ్డితీయని పొందెను.

మఱి యొక నాడతడు హరిశ్చంద్ర నాటకము చదివెను. కొందరు భాగవతులా నాటకమాడుచుండఁగా గూడ నతఁడు చూచెను. దానిని చూచి యాతఁడుతనివితీతి నానందించెను నేను గూడ హరిశ్చంద్రునివలె పరిపత్యవీక్షాపరుడను కారాదని అతడు తెలియచెను. ఈతఁడు నతఁడు చిన్నతనముననే నత్యోప దేశమును పొందెను.

కొంచెను పెద్ద వాడయిన విదవ అనగా పదు నైది
వత్సరముల వ్రాయు వచ్చునప్పటికి, గాంధీ చెడ్డపిల్లల
సాహసమునబడి, దొంగతనముచేయుట, అసత్యమొనర్చుట,
మున్నగు తప్పుననుబు చేసెను. కాని యాతడు పెంటనే తన
పాప బుద్ధిని మరలించుకొనెను. దానికి కారణ మాలిని భగ్గు
సంస్కారములు బలముగా నుండుటయే, వానికితోడు తనతండ్రి
తదూగణమాతని వేయి విధములగా పాడెను. అననుయమున
తనని తండ్రి కరించుదు గాంధీ భగందరవ్యాధిచే మంచము పట్టి
యుండెను. అత్రుటి, బాలుడైన హేమానదాసు గాంధీ తాను
చేసిన తప్పుల కొన్నిటినికాక కాగితముపై వ్రాసికొని, తండ్రిచేతి
కంటించి తాను గడగడలాడుచు నాతని కట్టెమర నీలుపడబడి
యుండెను. అతడాయత్తమునో, నేను తప్పులు చేసియుంటిని
ఇక ముందిట్టివి చేయబోవనని ప్రమాణము చేయుచున్నాను.
తన్న నూరు విధముల మన్నించి కరుణింపవలసినది. నాశిష్యులకు
నాకు కఠిన శిక్ష నిధింపవచ్చును. నామూలమున మీరు మఱి
పశుండని వేషకొనుచు వ్రాసికొని యుండెను. అది చదివికొని
కరించుదు మీగులవగచి, తన బాలుని సత్యక్రియత్వమునకు
కాల సంతసిద్ధిచే, ముల్తైములలితటి ప్రేమ బొప్పములచే నా
యత్తరము కడివి, కానిని చింతి పూసేసెను. అదియే నా
జీవించుకు మొదటి పాఠము. చెడు గుణములకు వ్రేలుచేతన

జయించలేదు ఇది నా తండ్రి సాధములకడ నేను నేర్చుకొంటి నని యీవాడు గాంధీ చాటుచున్నాడు. ఈలేదన నతడు అహింసా ధర్మోపదేశము తన తండ్రియిండి పొందెను.

ఇక నాతని తేజమునకు కారకుడైన మూడవ వానిని గూతించి విదము. గాంధీకి ఇదివది వత్సరములు వచ్చినవి. అతడు ఇంగ్లాండులో చదువు పూర్తి చేసికొని బొంబాయి వచ్చి యుండెను. అతడచ్చట రాయచందుభాయి దర్శనముచేసికొని యుండెను ఈ రాయచందుభాయి గొప్ప రతనాల వర్తకుడు. లక్షల రూపకలమీద వ్యాపారము చేయుచుండెను. కాని అతని ధనము శ్రీహరి సాధములచేత విహారము చేయుచుండెను. రాజర్షియగు నంబరీషునివలె అతడు తన మనోనేత్రముల నారాయణుని దర్శించుచు సర్వకర్మములు నాతని కప్పనగావించి తామరాకుపై నీటిబిందువువలె జీవయాత్ర గడపుచుండెను. అతని ప్రాయ మప్పటికి ఇదివది యేండ్లు అయినను ఎఱుకలో నతడు ముదునలి. కాంతిమంతుడు. అతడు తన వ్యాపారమున ఊటికగల నియమముల వేదాంత గ్రంథములబ్రతింపుచు తత్త్వ విచారముచేయుచు ఈశ్వరధ్యానము చేసికొనుచుండువాడు. అట్టి సజ్జనుని సాంగత్యము గాంధీ కల్పినది. గాంధీ యాతని చేతఁ గూరుచుండి వేదాంత చిట్ట గావింపుచు వేదాంతోపదేశము పొందుచుండువాడు.

ఇంతియగాక కొన్ని మేలిపాత్రములు గాంధీ యుత్తమ జీవితమునకు, అత్యవిచారమునకు లోడుపడినవి. అందుమొదటిది తలసీరామాయణము. అది యాతని గామభక్త ధురధరునిగఁ జేసివేసినది రెండవది బాలుస్తాయి వ్రాసిన ఈశ్వరసామ్రాజ్యము నీలోననే యున్నదని గ్రంథమును మూడవది రసము వ్రాసిన పర్వోద గుమను పాత్రమును. ఇత చాతూర్ద్యమును కాలక్షిప్తమీతి సాయము చేసి విభగవద్గీతమున్ననో అతనికి అధ్యాత్మజీవమే యయ్యెను. అతఁడు నవ్వోర్థములు గాని వెల్లుగుననే గావించు చుండును. అందలి విశ్వరూప సందర్శనము గావించుకొనుచు అతఁడు భాగవతము నందు చునిగిపోవు చుండును.

గాంధీ జీవితము భగవద్గీతకు భావ్యము. నమస్త ధర్మములు విశిచి నన్నే శరణు పొందుము. నేను నమస్త పాపముల నొంది బక్షించెదను. విచారించుము అని శ్రీకృష్ణదేవుఁడు అత్తనునితో బలికియున్నాఁడు. ఆభగవానుని పలుకులు పాటించి గాంధీ తన్ను ఈశ్వరార్పణ గావించుకొన్నాఁడు. దుఃఖములు కలిగినపుడు విచారించరాదు. సుఖములు కలిగినప్పుడు విట్టవీగ రాదు. నమ్మెపులయందు కోరికగాని ద్వేషము గాని ఉంచరాదు. ఇట్లే అతఁడు వర్తించునూ యతఁడు స్థితప్రజ్ఞుడని గీతలో చెప్పబడినది. అట్టి స్థితప్రజ్ఞుడు గాంధీ.

పస్తువులందు కోరిక గాని అనక్తిగానిలేక శుశ్వరాస్యాణ
బుద్ధితో కర్మలు చేయవలెనని శ్రీ కృష్ణదేవుడెట్లునుపకు ప్రతి
అధ్యాయము వందును బోధించి యున్నాడు. ఆవిధముగా
వర్తించిన నిష్కామ యోగి గాంధీ నాకాదను గలిగినపు
డెల్లను గీతామత యుడిలో తల వాచు కొందును. ఇంకెల్ల
నన్నొక్క సారీయునుతచి యుడలేదు అని గాంధీ నేటికీ
గీతను ప్రకంపించు చున్నాడు ఇట్లుగల గీతామత దీపము
వెలుగున ప్రతి నిమేషము విహరించుచున్నాడు. ఈ తీరున
నాతన్ని తేజమునకిందఱు మహనీయులును, మేలి శాస్త్రములును
తోడువడినవి.

నాల్గవ ప్రకరణము

ఇంకొందు జీవితము

అసహాయోదయ దినములలో... గాంధీ యిట్లు చెప్పు
చుండెడివాడు, మనస్థిలము ఇంగ్లీషు పాఠశాలలకు బంపకుండు
బొటల్లపై నెదిరుగ నిచ్చినను మించిదే యని. తరువాత తరువాత
నిదియే అతడు నిష్కర్షగా చెప్పినాగినాడు, ఈ పాఠశాలలో
చదువు పంథ్యుల రావని, ఏమో వచ్చియు రాని సోపాన
మార్గములతోబాటు బస్టిబ్లడాలు మాత్ర ములపడునని,
ఈవిద్యా విధానము ఖర్చు తగుటతోట గలదియనని. అతడు

చిన్న ప్రసము నడుపు కొను నాటికిని ఈ పాతశాలలు అంతయు
వీరిలో లాని బిచ్చాజ్ఞ మేమియు లేదు. పైగా ఏడే, సిగరెట్లు
త్రాగుట, దొంగతనముచేయుట, అసత్యమాడుట, మాంసము
తీసుట ఇని చూత్రమే యతని కబ్బినవి. అయితే, పూజ్యురాలగు
తల్లి నడవడి, రంభ ఉపదేశము, తండ్రి వాత్సల్యము, పురాతన
శిర్డీ సర్వార్థముల మూలమున నావికారము లేవియునాతని
సూలద్రోయ తేక పోయినవి.

పడునేడు వత్సరములు వచ్చునప్పటికి గాంధీ ఈ
దేశమున లోక విద్యలో గడదేటివాడు. అంతట తాత
మొత్తాతల దివాను పదవి పొందు నిష్పత్తిపై బారిష్టరు పట్టము
పొందుటకు అతడు ఇంగ్లాండునకు పయనమైనాడు. తల్లి
పుత్రలీబాయి బెంగ ప్ట్టకొన్నది. ఇంగ్లాండులోని ఆడువారును,
మగవారును, విచ్చల విడిగాఁ దిరుగువారని, మద్య మాంసములు
శనిమహారవి, అమె కెవరో చెప్పిరి. 'కాని ఆమె కుటుంబము
మేటంగోరువారు గాంధీ ఇంగ్లాండు పయనమును నిర్ణయించి
వేసిరి. ఇంక నామె యేమిచేయఁగలదు. మద్య మాంసములను,
మగువను ముట్టనని కుమారునిచేత మాటగైకొని పుత్రలీబాయి
యాతని నింగ్లాండు పంపివేసెను. అప్పటి కాలనికొక కుమారుడు
గలడు.

ఇంగ్లాండులో నలెండు దరిద్రాపు మూడేండ్లు గడసినాను. అక్కడను అలెండు నేర్పడి నున్నచే. ఆత్మజ్ఞాన మావంతయు నతనికి బట్టవశలేదు పైగా న- జిజ్ఞాసాపరులకు తావుగాదు. అక్కడ భోగవిలాసములు మిక్కిటము. ఆ దినములలో చదువు నేర్చుకొను యువకులందఱు విలాసములలో మునిగి యుండిరి. గ్రంథియు విలాస ప్రియుండయ్యెను. నూటయేబది రూకలు నెచ్చించి కోటు, బూటు, హేటు కొనెను. ఇండియా నాండి గడియారపు బంగారు గొలుసును తెప్పించెను. సంగీతము నేర్చుకొనుటకు ఫిడేలును కొనెను. శృత్యము నేర్చినగాని గారనము రాజబోదని యొక పంతులను నియమింపు కొనెను. సంగీతమునకు వేతూక పంతులను కుగర్చు కొనెను. అతనికి కొంత డబ్బు వ్యయమయ్యెను. వచ్చిన పాఠములు మాత్రము నున్న. ఇంతలో నతనికి ప్రాచీన సంస్కారములు మనసునకు బగికి నవి, అతఁడు గ్రుం. తిప్పుకొనెను. విలాస వస్తువుల సంతముగా విడిచి పెట్టెను. సంగీతమునకు న్వస్తి చెప్పెను. ఫిడేలు నమ్మివేసెను. సర్తనము నాలించెను. అంతట మనసు కుదుటబడెనుకొని మితముగా జీవించ దొడగెను.

ఇది యిటులుండ ఇంగ్లాండులో మఱియొక చిత్రము జరిగినది. అక్కడకు చదువునకుఁబోయిన భారత యువకులు తమ కింటికడ పెండ్లి వేరంటము లయినను, తాము బోల

బ్రహ్మచారులను బొంతు చుండిరి. దానివలన, వాక్కిడి
 వయసువచ్చిన బాలికతో స్నేహింతముగా దిరుగుచుండిరి.
 గాంధీయు నా యువకుల వలెనే బొంకనాడు శాను బ్రహ్మచారి
 నని చెప్పుకొని, ఒక ఇంగ్లీషు కుటుంబమునకు గలసి మెలసి
 పోయినాడు. అచ్చటి యువతు తనతో చనవిగలిగి మెలగు
 చుండెడివారు. గాంధీకది బరువై పోయెను. మనోనాదం పెరుగ
 సాగెను. అయ్యో! నే నసత్య మాడుచున్నానని యతడు
 దుఃఖించెను. ఇట్లు పరితాపము పొందగా పొందగా నాతనికి
 మనోబల మధికమయ్యెను. ధర్మ సంక్షణ కర్తవ్యముతో చెను.
 వెంటనే యతడు ప్రాయశ్చిత్తము చేసికొన నెంచెను అంత
 తతడు నాకు వివాహ మయినది. ఒక మగపిల్లనాడు సమాంతము
 కలిగినాడు. నేక మీతో బొంకరిని మీ చెలిమికి తగుదాని
 మీరు తలచుచేసి మీకడకు రాగలరు. నా నిస్సను మన్నింపు
 డని ఆ యింగ్లీషు కుటుంబము వారికి వ్రాసి పంపెను. ఆ
 కుటుంబమునకు పెద్ద, ఒక ముసలి యవ్వ. ఆమె కొక కూతురు
 గలదు. వారాతని సత్సదీక్ష కబ్బురవశి, ఏమోయి. గాంధీ,
 రాఫ్రాయి! నీ పెండ్లి ముచ్చట మాకు వినిపించువ్రాయి యని
 యాతనికి వ్రాసి పంపిరి. తన తప్పిదము నొప్పుకొని తపన
 వలనకి ఆశ్చర్యము పెంపొంద సాగెను. సమాజముందతనికి
 అడరము పెరుగ సాగెను. చివరకాతడు యింగ్లీషు కుటుంబము
 వారికడకుభోయి తన కతలు వినిపించి వారి మన్ననలపొందెను.

దీని తరువాతి నొక భయంకర విషయము జరగినది. ఒక కేంద్ర పత్తనముగా నాయగురలు గుమచువారి సభ కూడినది. గాంధీ : హాకాహానియేగాన నతడును ఆ సమావేశమునందు బోయను. అప్పుడు పడుచులును, పడుచువారును దిచ్చలను పొరగించుచుండిరి. ఇది చూచి అతని తల నొచ్చెను. అయ్యో! ఈ పాప కూట మేమి, నాశిల్లిక కావించిన బాసే యేమి యని యతడు వగచెను. ఇంతలో నొక చెలికాండవని జూచి ఓయూ! నీవేమి? ఈ పాప కూటమేమి? తొలగి పొమ్మని హెచ్చరించెను. గాంధీ తిన్నని చారిత్రపు కుండుటకు గాను, దయా యాదగు దేవుడా చెలికాని ప్రేరేపించెను. అంతట గాంధీ, బ్రతుకుజీవుడా, మరి తన నుండిముసకు పాటి చని రామునకు కోటి దండములు పెట్టుకొనెను.

ఈ విధమున నతడు విజ్ఞానములనుండి, ఆసత్యమునుండి జారత్వమునుండి తప్పించుకొని బయటపడె గలుగుటయే దొడ్డ పని యని నది. ఇవి మూడును విడిచినచో, ఇంగ్లాండులో నతని జీవితముక నియమవంత మునునది. సదాచారములతో నిండినది. ఈ సువద నతడు భారత భూమినుండియు, ఋషి సంప్రదాయము నుండియు, గుణవంతులైన తల్లి దండ్రుల నుండియు, సతీమణియును కష్టరీదేవి నుండియు నభవరతు కొన్నాడు. మధ్య మౌనముల కలవాటుపడిన యా దేశమున

నతఁడు మిక్కిలి నిబ్బరముతో గాయగూరలు మాత్రమే కుడిచి కాలము గడసి తల్లికిఁదాఁగించిన బాస నిలుపుకొని తన జేతమునకుఁ దిరిగి రాగలిగినాడు. పెక్కువేలెండ్లు తపయి గావించిన మునులు, విలాసవతుల యెయ్యారములకుఁజెక్కి భ్రష్టులై చనినారు. కాలి యాతఁడో తానింగ్లాండులో జురదలో కాలిడకుండ బయటకు నాగలిగినాడు. ఇది యాతని పెద్దటికము. ఇది భారతభూమి ప్రసాదము.

తల్లి చక్రవర్తినుండి లభించిన ధర్మవీజము చిన్ననాటనే యంకురించి, ఇంగ్లాండులో రెండ్రాళ్లు తొడిగింది. అచ్చటనే యతనికి భగవద్గీతయను ముఖ్యదీపము దొరికింది. దాని వెలుగు వనే నేటికిని అతఁడు నడచుచున్నాడు. అవల్ల నాని గీతాగావ మాతని చెవిసోకినది. ఆ గావమే నేఁడు గాంధీ లోకోత్తమనిగా మహోన్నతునిగా, మేరు సమాయలిగా జేసినది.

అయిదవ ప్రకరణము

తొలి కాలపు బాధిష్టత

గాంధీ ఇంగ్లాండులో బాధిష్టరు పట్టముపొంది న్యజేతమునకుఁ దిరిగి వచ్చెను. అప్పుడు అతని వయస్సు భగవద్గీత వ్యాసములు. అతనికి లోకానుభవము లేదు. అతడు కోర్టులో పాదించు

నేర్చు ఎఱుగఁడు. 'హిందూ లా' తెలియును. అతనికి విడి యును పుట్టెను ఇట్టివాఁడు ఏమి భావ్యరీ చేయును? ఏమి సంపాదించును? ఎట్లా అతఁడు తన కాలము రాజకౌటలోను కొంత కాలము బొంబాయి లోను బారిష్టరీ సాగించెను. అని ఏమియు గిట్టుబడి కానేను. పైఁగా పెద్ద చకిళ్ళకు, దళారులకు లంచములు, సొములులు, చెల్లి, ముఠాతో నాతని తల తిఁగి పోవుచుండెను. ఎట్లాట్టో కాలము గడచును అతఁడు దస్తావేజులకు ముసాయిదాలువాసి గుచ్చుచు చిలకు మూడు వ.శిలు రూకలు గడించుచుండెను ఈ బాయకు జీవిత మతనికి 'లయరు' (అబద్ధాలకోరు) జీవితమువలె తోచుచుండెను. రాజకౌట, పోరుబండరు సంస్థానము లోని ఖట్టలు పెరిగినవి. కఠియానాదు దేశముందంకిటను ఇట్టి వినమే కనబడుచుండెను. దీనితో గాంధీ మనస్సు విఘ్నమునిపోయెను ఈ దేశమునుండి కదలి యెక్కడ కలుగును పోయిన బాగుండుగదా యని యతఁడనుకొనెను.

అనుకొన్నట్లు, అతనికి దక్షిణాఫ్రికానుండి పిలుపు వచ్చినది. అతఁడుతట గామచంద్రశేఖర. బ్రతితిలిరా,క్రొత్త దేశము చూచు ముచ్చటయుఁ దీగలదు. ఇచ్చటి వినపు గలులనుండి తప్పించు కొననువచ్చును. ఒక్క యేడాదియే గదాయని వెంటనే అతఁడా పిలుపు సంగీకరించెను.

అతివ ప్రకరణము

దక్షిణాఫ్రికాలో గాంధీ

అస దేశమునకు నాలుగు నేలమైళ్ళ దూరము నడచుకొని
 ఆఫ్రికాలో నున్నది దాని ద్వారా భాగమునకు దక్షిణాఫ్రికా
 య వేరు అది భారత దేశమునకు దూరముననున్నది. అందు
 నామకు గాఢ్యము లున్నవి. వారిలో “నేలము”
 “బ్రాహ్మణము” అనునవి ప్రధానములు. అది బంగారు
 పంపు దేశము. నేల మిక్కిలి సారవంత మయినది. గోవులు,
 మొక్కజొన్న, చెరువు అపరిమితముగా వండును. పండ్లు అన్ని
 జాతులవి ఫలించును. అదేశమున బంగారు గనులు, వజ్రపు
 గనులునున్నవిగావు. అక్కడకు ఇంగ్లీషు వారు, డచ్చివాళ్ళు
 వలసవచ్చి, భూస్వాములై, వేలకొలది యకరములు సేద్యము
 చేయుచు, కోట్లకొలది డచ్చి గడించుచుండిరి. పైగా
 వర్తకము పెంపుచేసికొనుచుండిరి. ఈ లెల్లవారు, ఆఫ్రికా
 వాసులు కారుగా. ఎక్కడనుండియో వచ్చినవారయిరి. ఆసలు
 ఆఫ్రికాలో ఆదినివాసు లున్నారు. వారిని కొండజాతి వారని,
 అడవి జాతి వారని యందురు. వారికి బూలాలని పేరు. వారు
 పొట్టకొరకెన్నఁడును తపమానరు. ఒడలువంచి యితరుల
 కూడిగము చేయరు. వారు దృఢకాయులు. అహింసావాదులు.
 సుందరులు. సత్కీర్తియులు. కాని పిటికిపందలు. తుపాకిచూచి
 పాటిపోవుదురు. ఇట్టివారు లెల్లవారి కేవిధముగనుకోదుబట్టెరి.

కావున దక్షిణాఫ్రిక లోని తెల్ల ను సమానులగు తోట కూలీలు, సొలము కాపులు, కావలసివచ్చిరి. అందువలన వారు భారత ప్రభుత్వమువారిని కొందఱు కూలీల బంధులని వేడుకొనిరి. వారంగీకరించిరి. హిందూస్తానమునుండి కాపులు వచ్చి పడిరి. ఎక్కువమంది తెలుగు దేశమునుండియు అలవ దేశము నుండియు వచ్చిరి. వీరుగాక గుజరాత, బొంబాయి ప్రాంతములనుండి కొందఱు వర్తకులును, గుమాస్తాను వచ్చిరి. ఈ విధముగా గాంధీ దక్షిణాఫ్రికా వాపువాటికి అచ్చట ఒక లక్ష యేబదివేలమంది భారతీయు లుండిరి.

వారు మిక్కిలి పొదుపరులు. కాయకష్టము చేయువారు. కనుక కొందఱి కాలములోనే వారనేకములగు కాయలు, కూరలు వంటలు పగడిచిరి. ఇది లోగడ ముప్పది యేండ్లలో జరగినవని. ఇది వారి తెల్లవారి కన్ను కట్టినది. భారతీయులు, క్రమక్రమముగా దక్షిణాఫ్రికను ఆక్రమించి సమ వ్యవసాయమును వర్తకమును, ధనమును, పలుకుబడిని, నాచికొందును పెట్టి భయము వారికిగలిగినది. ఆ తెల్లవారంతట తమ దొరతనము వారికి విడ్డు యెత్తించిరి. వారు శాసనములు చేయసాగిరి. ప్రాస్తునాలులో నాదము మోపిన భారతీయులకు నలవది అయిదు రూకల పన్ను విధించిరి. భారతీయుల నూరి పెయివల గూడెములతో ఇండ్లు కట్టుకొమ్మనిరి. వారి నక్కడనే వర్తకము

చేసికొమ్మనిరి. వారి బిడ్డలను పాతశాలలలో చేర్చగాదనిరి. భాతీయుల కంటట దక్షిణాఫ్రికాలో చాకళ్ళును, మంగళ్ళును సైతము లేకపోయిరి. హిందుస్తానీయులు రాచ బొటలపై ను వరాదు. మొసటి తిరిగితి రైలు పెట్టెలలో నక్కరాదు. హోటళ్ళలో బస చేయరాదు ఇన్నిచూట లెందులకు. ఇక్కడి మాల మాదిగలకు పట్టినగతియే అక్కడి భాతీయులకుపట్టినది. కనుకనే భారతదేశమున హరిజనులయెడ పెద్ద కొలములవారు గావించిన అపచారము గాని దక్షిణాఫ్రికాలో కట్టి మిడుపు చున్నదని, దారికి వెంటనే, హరిజనుల నుద్ధరించి, పాచితము చేసికొండని గాంధీ స్వదేశీయుల వృక్ష మండలించు చున్నాడు. ఇది అతడు దక్షిణాఫ్రికాలో కాలుపెట్టు నప్పటికిగలదశ. అప్పటి కతడు నూనూగు మీనములవాడు. అతని వ్రాయము ఇరువది మూడేండ్లు.

ఏడవ ప్రకరణము

పోరాటము

దక్షిణాఫ్రికాలో ఇద్దగు వర్తకులుండిరి. దాదా అబ్దుల్లా, తయాబ్జీ అను వారలు. వారు తమలోతాముబంధువులును కూడ. వారికి వర్తకములో జగడముపుట్టెను. దాదా అబ్దుల్లా, తయాబ్జీ నుండి అటులక్షల రూపాయలు రావలెనని అతనిపై దావా

వేసును. ఈ వేసులూ దాదా అబ్బుల్లా పక్షమున పనిచేయుటకే గాంధీ దక్షిణాగ్రాహికాకు పోయెను. పోయిన యేడాదిలో అతఁడూ తేనును రాజచేయించి దాదా అబ్బుల్లా సేనునకు, తేనునబ్బి అఱులక్షల రూపాయలు వాయిదాల ప్రకారమిచ్చునటల ఏర్పాటు గావించెను. దీనితో నతఁడు పోయిన పని ముగిసినది. అంతట నతడా నీమనుండికదలి తనదేశము వచ్చుటకు పయనమయ్యెను.

ఇంతలో నేటాలు దొరతనమువారు, భారతీయులకు వోటు హక్కు లుండరాదను బిల్లును ప్రకటించిరి. దానిని చదువుకొని గాంధీ దద్దరిల్లెను. అయ్యో! పిచ్చుకపై బ్రహ్మాస్త్రమున్నట్లు నోరులేని భారతీయులపై, దొరతనమువారు కష్టములు తెచ్చి పట్టుచున్నారని యతఁడు విచారించెను. ఆ బిల్లు నెదిరింప వలెనని యతఁడు గట్టిగా సంకల్పించెను. వెంటనే పెద్ద యాందోళన లేవదీసిను ఈ లోపున నేటాలులో మజియొక బిల్లు ప్రకటింపబడెను. గిరిమిటియాలు, అనగా అయిదేడ్ల కంట్రాక్టుమీద ఇండియానుండి వచ్చిన కూలీలు, తమ ప్రకటన అసంతకము దక్షిణాగ్రాహికాలో నివసించవలెనన్న తల చికటికి మూడువందల డెబ్బదియయిదు రూపాయల పన్ను చెల్లించ వలెనని దొరతనమువారనిరి. దానికీని గాంధీ పెద్ద యాందోళన జరిపెను. దాని మూలమున ఆ పన్ను తల చికటికి నలుచది

యలుదు రూకలయినది, గాని సాతముగా నశించలేదు. ఇది పూర్తిగా నశించు సంతవత్తు నిదురపోరాదని గాంధీ నిశ్చయించెను. దాని వినాశనమునకై యతడు మిన్ను మన్ను నేకము చేసెను.

దక్షిణాఫ్రికా భారతీయుల కష్టములు తొలగించుటకై చివర కతడచ్చట కాపురము పెట్టెను. బానిష్టరీకూడా చేయుచునే యుండెను. అతడచ్చటి భారతీయుల దుఃఖములు సింహావలోకినము చేయఁగా వి అనేక విధములుగా నుండెను. అక్కడి దొరతనమువారు భారతీయుల నచ్చటకు రాఁగూడదనిరి. అథవా, వచ్చినచో వేలు ముద్రలు నేయవలెననిరి. లైసెన్సులేక వర్తికము చేయరాదనిరి. భారత దేశమున జరిగిన, రిజిష్టరు కాని పెండ్లిండ్లు శాస్త్రీయులు కావనిరి. ఈ అధర్మముల నన్నిటిని, రూపు మాపుట కతడు సత్యాగ్రహముల సాగించి దొరతనముతో హోరా-హోరీని పోరు సలిపెను. ఈ పోరాటము ఇరువది యేండ్లు పట్టినది. చివరకు సత్యమునకు గెలుపు గలిగెను. గాంధీకి గెలుపుగలిగెను. అతని నాయకత్వమున నడిచిన దక్షిణాఫ్రికా విరులకు, వీర రమణులకు గెలుపు కలిగెను. అధర్మమును, ఆ దొరతనమును ఓడెను. అంతట ఆ దొరతనమువారు గాంధీని పిలిచి, నీచెప్పిన

చూపుచు నడచు కొందుమని బాసయిచ్చి, యాతనితో రాజీ పడిరి. నానివలన, తలపన్ను పోయినది. వేలుముద్రలు పోయినవి. మిగిలిన కష్టములును తొలగినవి.

ఈ కాలముననే యాతని ధన్య జీవితము పువ్వు తొడిగి వికసించెను. ఈ కాలమున అతడు సత్యదేవుని విడువలేదు. ధైర్యమును విడువలేదు. దొడ్డతనము విడువలేదు. ధర్మసంస్థాపనకై యతడు పడినన్ని కష్టములు హరిశ్చంద్రుడు పడలేదు. మానవ సేవయే, మాధవసేవయని అతడు తన ప్రాణములొడ్డి దీనసేవ చేసెను. నిర్ముక్తత్వం భారతనము నెదిరించి ముక్కాకల తేజిన పోటుబంటగుట నాతని జయలక్ష్మి వరించెను. అక్కడనే యతడు ఋషి యయ్యెను. ఆశ్రమవాసి యయ్యెను. బ్రహ్మసదావలంబుడయ్యెను. దక్షిణాఫ్రికా సీమను తా నఖండ తేజమున నొప్పారి, పదిదిక్కుల వెలిగించు తన యాత్మ కాంతితో నతడు అల్లి దేశమునకు చల్లగా తిరిగి వచ్చెను.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

స్వ దేశము లో గాంధీ

ఇతర గాంధీ తన గుజరాతునకు కదలి చని సబర్మాణ నది యొడ్డున ఆశ్రమపద మొందు నిర్మించుకొని వికారము

లపించి సత్య దేవుని పూజలు సమీపమున నుండెను. అంతటి సరని తేజములన్నితావుల నొందిపోయి యా దీనుల సాలిటి కావధేయవను కీర్తియొగి పోయెను. అధ్యయన భూభూమావ నవరరించిన మనుషసంగమను పెరు ఆనోట ఆనోట విసపచ్చెను. అంతట తండ్రి ప తండములుగా దీనజను లాతని సాదములకడకు రూదొడగిరి.

వీరింగారి సగరములోని వేద బనులు కొందఱు వచ్చి, మహారాజా! మేము మునిసివలు పన్ను బాధ పడలేకున్నాము. మా కన్యాయము జరుగుచున్నదని యాతనితో మొట్టమొట్టా కొనిరి. అతఁడా సంగతిని చక్కగా విచారించెను. వేదవారి మాట నిక్కమని తేలినది. గాంధీ సత్యాగ్రహమను ఆయుధ మును జరిపించెను. అంతట వారికా మునిసివలు పన్ను బాధ తొలగిపోయెను. ఆపేదలు గాంధీ వేయి దండములు వెట్టుని సుఖించిరి.

ఇంతలో మఱియొక అర్తినాదము విసవచ్చినది. గుజరాతులో కైరా అను మండలమున్నది. అందొకప్పుడు అనావృష్టి దోషముచే పంటలు పాడయినను, రైతులు పొలములకు నిండు పన్ను చెల్లించక తప్పదని దొరలసమవారు పట్టుపట్టి కూర్చుండిరి. దీనులగు రైతులు గాంధీ యశుగులమీద పడిరి. అతఁడు విషయమును పూర్తిగా తెలిపెను. రైతులదే

న్యాయముని, దొరతనముచే అన్యాయముని తేలినది. అతఁడు మెత్తబడిన దొరతనమువారికి నచ్చ-బెప్పు జూచెను. కాని అధికాతు లాతనిమాటను పాటింపక పైగా అవమానముచేసిరి. అంతట గాంధి వేటు దారి తోడక సత్యాగ్రహము సాగించెను. జనులు చాల పెత్తల నొందిరి. ఒక పట్టణ దొరతనమువారు వినలేదు. సకానులచే రైతుల బాధించబడిన పాలములు వేలము వేయించిరి. మాకల తోలుని పోయి. కూటికి గుళ్ళకు నీక వేదరైతులు అల్లాడిపోయిరి. అప్పుడును వారు గాంధిని సభల్ల కొనియే యుండిరి. చివరకు సత్యము గాఁజూపఁబడినది. రైతులు గలుపొందిరి. జయలక్ష్మీగాంధిని తిరిగి వసించినది.

ఇంతలో దీనుల మొత్త మజ్జియ్యెంటి విన వచ్చినది. వికస్థ దేశముల చంపాణ్య చురు మండలము గలదు. అందు రైతులకు చిక్కిన బాధ ఏర్పడినది. అక్కడి రైతువారు కొందఱు పదల యకరములను తను యేలుబడి నొనికడెచ్చు కొని నేద్యము చేయించు కొని మితి మీంప లాభములు పొందుచుండిరి. వారు రైతుల తొక నియమము గావించిరి. ఆమండల ముసఁగల ప్రతి రైతు ఆ తెల్ల దొరలకు తప్పక పాలములో సీలిమందు పండించి వారు తోలిన ధరలకు ఇచ్చుచుండవలెను. అట్లు చేయకరింపకు న్నట్లు లేదు. దానికి దొరతనమువారి శాసనము కూడ గలదు. ఈ విధముగా నూర్చేళ్ల నుండి

జరుగుచున్నది దీని నానొందు వారును, పాలించువారును లేరయితే. అంతట ఆ రైతులు గాంధీ చరణముల వాలి తమ సొదరు వెళ్ళుబోసి కొని అతఁడా సంగతిని తెన్నగా విచారించెను. రైతులది న్యాయమని సమ్మెను తెల్ల దొరలతో పోయి మాటలాడెను నానొందిన నుండు గొనరైరి. అతనికి వేటు దారి తోచి లేను. సత్తా యుధము వెలికి తీసెను. సత్తాగ్రహము డపెను. అన్యాయ మడుగఁటెను. తెల్లదొరల యవసీతి లోకమునకు తెలిసెను. నిలిచును నిర్బంధము మచ్చున కైన లేకుండ మాయ మయ్యెను. రైతులకు న్యాయము కలిగెను. గాంధీ నామమునకు వన్నె వచ్చెను. అతఁడే సత్య వంతుఁడు, న్యాయవంతుఁడు, మహాయోధుఁడు, ప్రేమమూర్తి, వినియ సుందరుఁడను నీర్తి దశ దిశలను ప్రాకి పోయెను.

ఈ విధముగా నెరిఁచు పెక్కుచూఱుల అనాథ సేవ చేయుచు మాధ్యమ పూజించుచు కొనుచుఁడెను. ఇట్లుండ నొకసారి యతిఁడు భారతభూమిని కంటినిరిడ్డ చూచినాడు. భారతి ప్రజలు కూడు గుడ్డలులేక అవినీతిపరులై యున్నారట. గంగయెడ్డున పెక్కువేలొడ్లు తనముగావించిన ముఘలువేసిన గారిని విడిచి భ్రష్టులైఎటుకమాలి యుండుట గని దురపిల్లినాడు. ఈ దీపదశకు కారకు లెవ్వరిని యతిఁడు యోచనచేసినాఁడు. గీనికి దొరతనమునారుతప్ప నేఱొకరు కారకులు కారని అతఁడు

తన దివ్యతేజమునచూచి నిర్భయించినాడు. ఇట్టి దొరతనముతో
వాత్సులకియుండుట తన నిర్భయముకు భంగమని దానితోడి
నహాయ నిరాకరణమును ఎలుగెత్తి చాటివాడు. తన జనులకు
నత్యము, ప్రేమ, శాంతి బోధించినాడు. వానిమూలమున
నతడు తన దేశమునకు వెలుగు నిచ్చుటయేగాక విశ్వమున
కంతకును శాంతిని ప్రసాదించ వేటికిని దీక్షితుడై యున్నాడు.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

వి న య ము.

ఇక గాంధీ కళ్యాణ గుణముల పరిశీలించుము. అతడు
వినయ సుందరుడు. చిన్నతనమున వినయ మతనికి వెన్నతోడ
రంగరించి పెట్టెరది యాతని తల్లి. అతడెన్నడును తలి దండ్రుల
మాటగాని, గురువులమాట గాని, జవదాటి యెఱుంగడు,
పెద్దల నతడు బంటువలె నేవించువాడు. పెద్దల దోసములారాడు
తడవి యెఱుంగడు. ఒక సారి యతని పంతులు అతని ననత్య
మాడు మని ప్రేరేపెను. గాంధీ మనత్య మాడ లేడు. అంత
మాత్రముతో అతని కాతని పైన విసువు గాని, యనమానము
గాని కలుగ లేదు. పైగా నా పంతులు నందరికి గొప్పజడర
మేప్పిడినది. ఇట్లు అతడే దేశమునన్నను పెద్దలను గారవించుచు
తన మనము సంగీకరింపని వారిని నయితము నేవించుచుండు

వారు మా మాగు మీ పాల పయనుననే నరసింహామహారా,
గోపాలకృష్ణ గోఖలే, బాలగంగాధర తిలకు, రామకృష్ణ
భండార్కర్లు మున్నగు దిగ్గజముల పాదములకడఁ గూరుచుండి
సేవా నిరతి నేర్చియుండెను.

అటు వెనుక కొంతకాలమునకు కాంగ్రెసు మహాసభ
కలకత్తా నగరములో జరిగింది. ఆకాలమున భూషేంద్రనాథ
బోసు, గోఖలే అను వాగులు కాశ్యపదర్శులుగా నుండిరి. గాంధీ
ఆప్పటికి ముప్పది యేళ్లముల ప్రాయమువాఁడు. మంచి చేస
నీలైన బొరిష్టరుని వేరుమోసినవాడు. దక్షిణాఫ్రికా దొరతనము
పాలిని మూడు ఊపులు ఊపి, వలసినంత లోకానుభవము
గడించినదిట్లు.

అట్టివాఁడు గోఖాలుకడుపుపోయి, పూజనీయుఁడా, ఈ
కాంగ్రెసు మహాసభకు నన్నొక సేవకునిగాఁ జేర్చుకొని నా
నుండి పనిగొనుమని యాతని వేడుకొనెను. అతఁడు గాంధీ
చరిత్ర మంతయుఁ తెలిసికొని, యాతనిఁజూచి, ఓయీ! నీవంటి
పడుచు బొరిష్టరులు సేయవలసినపని నా కడ నేయున్నది.
అయినను, అదిగో, ఆమూల చూడుము. గుట్టలు గుట్టలుగా
నా లేఖలెల్లు పడియున్నవై. వానికి సమాధానము వ్రాయు
వలెను. ఏమియు ననెను. ఆ పలుకులకు గాంధీ సంబరపడి

యాతనికి దండములు వెట్టి ఆ పని వెంటనే చేసివేసెను. భానికి గోళాలు మిగుల సంతసించెను. అతడును, ఆ కాలపు కాంగ్రెసు కార్యదర్శులవలె నైభవ దర్పములు గలిగ్వాడు. అతడు తన క్రింద యద్యోగులచే చిన్న చిన్న స్వంత పనులు చేయించు కొనుచుండెడివాడు. అట్లే గాంధీ చేతను ఆ పనులు చేయించుకొనెడివాడు. అతడు నిలువబుడి చేతులుచాచి యుండ గాంధీ యాతని కోటుతెచ్చి తొడిగి బొత్తాములు పెట్టుచుండెడివాడు. ఓహో! పెద్దలన్న గాంధీ కెంత భక్తి, ఎంత వినయము!

ఈ వినయమే యాతని గుణ సంపదకు మూలకందము. ఈ వినయమే యాతని తేజమునకు కుదురు. అతడు, ఏ దొర తనమును డీకొన్నను వినయవంతుడై డీకొనెనుగాని, గరువముతో నట్లు చేయలేదు. ఒక్క పోలికను పరిశీలింపుడు. అర్జునుడు తన గురువగు ద్రోణునితో పోరునలిపెను. అతడతని వాదములకవి నొక బాణము వ్రాసి వందన మార్చించి, మఱి గొండ్లమ్ముల నాతని చెవులకడ కనిపి కుశలప్రశ్న నేసెను. ఆ వినాసామే గాంధీ యలవహించుకొన్నాడు. అతని పోలికమంధరితను ఆ శుభ లక్షణమే వెలుగొందు చుండును.

పదియవ ప్రకరణము.

సత్యదీక్ష

గాంధీ జీవితమంతయు సత్కారాధనయే. ఆతని తలఁపులో పలుకులో, చేతలో సత్యము నిండి తొలఁకుచుండును. సత్యమే యారని దేవత. చిన్న తనమున నాతని నడవడియందు చిన్న చిన్న దొంగులు పొసగినను, ఆతని చిత్తముమాత్ర మెన్నడును సత్యము వంకనే ములు సూపు చుండెను.

ఇక నాతని వృత్తిని విచారితము. ఆతని వృత్తి స్త్రీడరీ. ఇతరులవల్ల నీవృత్తి కవలములకు, అసత్యములకు నోటయినది. కాని యతఁడు మాత్ర మావృత్తియందెట్టి తుపాసు సమయము లందును తన సత్యదీక్షను విడవలేదు. ఇది యాతని యందలి విశేషము. అతఁడు వదివత్సరములు స్త్రీడరీ చేసెను. చిన్న స్త్రీడరీగాదు. సాలునకు డెబ్బదియైదు వేల రూపాయలు వరు మానముగల గొప్ప స్త్రీడరీ. అదికూడ తెల్లవారి కోర్టులలో తెల్ల బొంట్టగులమధ్య. అతఁడు మంచి పలుకుబడి, మంచి జాణ తనము, మంచి శ్రద్ధగలవాఁడు. ఆ స్త్రీడరీకాలమంతటిలోను అతఁడు సత్యపూర్ణము ననే, ఇదము తొలఁకింప నడచెనుగాని, అసత్యకుఁడను నది బడియొడలేదు. అతఁడు సత్యవాది, న్యాయ వాదియని గుర్తించి జను లందఱి నిజమైన కేసులనే యిచ్చెడి

వాడు. అత డనత్యపు కేసులు చేపట్టియెఱుంగడు. కేసు నిజమయినది. వాడము నిజమయినది. వాది నిక్కంపు తునుక. అట్టి కేసు గలుపొందుటలో నబ్బర మేమున్నది. గాంధీ సత్యవంతుడని; న్యాయమూర్తియని, న్యాయమూర్తులకు తెల్లమై పోయెను.

ఇట్లుండ నొకనాఁడొక చిత్రము జరగినది. ఒక టక్కరి, గాంధీ కడకుపోయి ఆనత్యపు కేసు నొక దానిని, నిక్కంపు కేసు అతని సమ్మించి వాదింపుమనెను. గాంధీ దానిని నిజమని సమ్మి వాదింప మొనరించెను. కొంత వాడము నడచిన వెనుక అతనికి సత్యము గోచర మయ్యెను. మొదటనే యతఁడు న్యాయ మూర్తితో, అయ్యా, ఈ కేసు తప్పుదాచిది. నాకు తెలియక దీని చేపట్టితి. నన్ను మన్నింపుడు. తమరు దీని నెదిరిపక్షమున కనుకూలముగ తీర్పు చెప్పవచ్చుననెను. అంతట జడ్జి యాతని సత్యదీక్షకబ్బరమంది, బోరా! గాంధీ ఎంతవాడవ్రాయి యును. కొనెను. ఆ టక్కరి కేసు మంటగలసిపోయెను.

మఱియుక చిత్రము జరగినది. ఒకప్పడొక పలుకుబడి గల వర్తకుఁడు దొంగతనమువారి కన్నగప్పి దొంగ వ్యాపారము చేయుచుండెను. దానిపై, వారు కన్నుదెఱచి దొంగను బట్టికొని కేసు పెట్టిరి. అతఁడు కంపించిపోయెను. ధననష్టముగా

నని యాతనికి వెఱపులేదుగాని పేరు ప్రతిష్ఠలు గంగపాలగునని భీతిజెందినాఁడు. వెంటనే యతఁడు గాంధీ పాదములకు నమస్కరించి అయ్యా! నాకీగతి పట్టినది. నాకేనిదారి యనెను. గాంధీ తన్నుగా విచారించెను. నర్తకుని నయాచారము తెలిసికొనెను. అతఁడతనిని బూచి, అయ్యా! దీనికొక్కటే యుపాయమున్నది. డిప్యోగులకడకు బోయి నీతప్పు నొప్పుకొనవలెను. ఇట్లు చేయఁదలచినచో నేను నీకు సాయపడఁగలననెను. అంధి నా వర్తకుఁడు కొంత ముందు వెనుకలు చూచెనుగాని చివరికు గాంధీ యుపాయమునే యంగీకరించి, దొరతనమువారికడ తన తప్పు నొప్పుకొని, యికముందునుండి అట్టి క్లగ్గరితనము నేయనని బానచేసి చరితార్థుఁడయ్యెను. దీనివలన నా వర్తకుని కీర్తి తఱుగలేదుసరికదా పెరిగినది. అతఁడు తన చేసిన తస్మిన్మును పాచితమును కాగితముపై వ్రాసికొని, పటము గట్టించి, గోడకు వ్రేలాడఁదీసికొని, నిత్యము, స్మరించి, సత్యమార్గము నవలంబించెను. ఇట్లు గాంధీ తాను సత్యవలంబుకడగుటయేగాక, తన తోడివారలను, తన్ను డాసినవారలను సత్యవంతులుగా నొనర్చెను. అతఁడు షక్తి, ణాఫ్రికా దొరతనమువాఁని, ఇండియా దొరతనమువారిని, బ్రిటిషు దొరతనమువారిని, ఇంకను పెక్కు అధర్మ సంస్థల నెదిరించెను. పోరు నలిపెను. గలుపొందెను. ఈ పోరాటములందాతనికి సత్యమే సడక. కార్య కలాపములన్నిటింక సత్యవంతుని వేటాకని చూడము.

కష్టపరంపరలు - అహింస.

ఈ సత్యదీక్షను పాఠించుటకు గాంధీ వడిన కష్టము లనాతములు. ఇంత జ్ఞాని, ఇంత పండితుడు, ఇంత గుణవంతుడు సత్యముకొఱకీన్ని యిడుమలు గుడుచుట యబ్బుముకాకపోదు. ఏ మహాపురుషుడను ఇన్ని యవమానములను భరించి యుండలేదు.

గాంధీ దక్షిణాఫ్రికా చరిత్రమంతయు కష్ట పరంపరలతో నిండినది. ఆ దేశమందు, తెల్లవాడు తమ దొరతనమును లేచు యిచ్చవచ్చినటుల సాగించుకొనుచుండిరి. ఆ సమయమున గాంధీ నూనూగు మీసములవాడని చెప్పితిమిగా. అతడు దక్షిణాఫ్రికాలోని యొక రైలుస్టేషనునకుపోయి మొదటితరగతి రైలు టికెట్టుకొని, మొదటితరగతి రైలుపెట్టెలో కూర్చుండెను. ఇంతలో నొక పోలీసువాడువచ్చి యాతని జూచి, నీవీ పెట్టెలో కూర్చుండరాదు, నల్లవాడెంత దొడ్డవాడయినను నల్లవాడే దిగిపోయని గద్దించెను. గాంధీ కదలననెను. అంతట నాతడాతని చేయి పుచ్చుకొని బయటకు పడద్రోసి, యాతని సామానులు విసరి పాటవేసెను. రైలు కదలిపోయెను. ఆ రాత్రి గాంధీ ఆ రైలుస్టేషనులో, ఆక్రొత్త దేశములో, తినుటకు తిండిలేక, చలిలో గజ గజ వణకుచు, తన మూట తాను విప్పకొన్న

తెరిగి యే యజమానము కలుగునో, ఎవరిని పలుకరించిన
ఎవరు కనుకొందురోయని యా దియూమయుని స్మరించుచు
మిన్న కండ్లను.

మఱునాడు గాంధీ తన జాతివారికి కలుగుచున్న
యిబ్బందులను తొలగింప నిశ్చయించుకొని, దానికి పరుసలుప
నకుముకట్టి రైల్వే మేనేజరునకు, దాదా అబ్దుల్లా సేటుచకు
జరిగిన సంగతిని గుఱించి తంతివార్తలు పంపెను. వారుభయు
లును ఆతని కానాడు వయనమున కినుసూలముగావించిరి.
అంతనొకతఱి అతడు గుఱ్ఱపు బండిపై ప్రయాణము చేయు
చుండెను. ఆ బండివాడు తాను చుట్టకాల్చు కొనుటకు
గాంధీ కూర్చుండినచోట సూరుచుండఁ దలచి, అతడు
సల్లవాడు గనుక ఆతనిని తన కాలికడ మైల గోనెపైఁగూరు
చుండు మనెను. దానికి గాంధీ నిరాకరించెను. అంతట నా బండి
వాడు గాంధీని చెంపలు పగుల గొట్టెను. అటుసిగ్గుట గాంధీ
మరల రైలుపై వయనమునేయవలసివచ్చెను. అతడు బ్రేషను
మావ్వురుజిగి తిరిగి మొదటితరగతి టికెట్టునే కొనెను. ఆమావ్వు
తనకి టికెట్టు నిచ్చుచు, ఓయీ! గాంధీ, నీకి టికెట్టు నిగ్గుటకు
నా కేయాటయములేదు. కాని గాడ్డవచ్చి నిన్ను పొవ్వనని, నీవు
రైల్వేకంపెనీపై దావాచేయరాదనెను. గాంధీ దానికి నమ్మితిని

మొటితరగతి పెట్టెనో పోయి కూరుచుండెను. ఆ పెట్టెలో నొక లెల్ల బాటసారీగూడ నుండెను. అంత గార్డు వచ్చెను. అతడు గాంధినిజూచి, ఓయీ! దిగిరా. రాకుంటివా, చూడు నా దెబ్బయనెను. అంతట గాంధితోడి తెల్లబాటసారి గార్డుతో ఓయీ! ఈలని సరిసను గూరుచుంటుంటు నాకే యవమానము లేకయుండ నీవెందల కేరిని బాధించెదవనను. గార్డులతో చేయునదిలేక గొణుగు కొనుచు తన దారిని పోయెను. లోకములో చీకటి వెలుగులోక దాని వెనుక నొకటి వచ్చు నటుల దక్షిణాఫ్రికాలో గాంధికే మొదట భీకర దర్శనము, అటు వెనుక అవృత్త దర్శనము పెరిపెరిగా వచ్చుచునే యుండెను. ఆ రెండిటియందు నాలెడు భగవానుని దివ్యరూపమువే చూడనేరెను.

మఱియొకసారి యశోజ్ఞాక బాటపై బోవుచుండెను. అది రాత్రి సమయము. తేము లొమ్మిదిగంటలు దాటిపిదప ఆ బాటపై భారతీయుడెవఁడును పోరాదు. ఒకవేళ వాంఛల చినచో వానికి పోలీసువారిచీటి యుండవలెను. గాంధి కడ చీటి కలెడు. అనాఁజ్ఞాక సోమనాఁడవచ్చి యతనిని చీటికిగూరించి యడుకయే, లాగితిన్ని, కటిమివేసెను. ఇదంతయు గాంధి చెలి కాజ్ఞాక తెల్లవాడు చూచుచుండెను. అతడు గాంధినిజూచి ఏమోయి, నీవంటివానిని ముందు ముందు తెలిసికొనకుండ

కొట్టినందుకా పోలీసువానిపై కేసు పెట్టుము. నేను సాక్షిగా నుందును. అతినికొంత పొగరాదనెను. గాంధీ యాలనితో మిత్రాఁడ! నాదొక ప్రశ్నిన గలదు. నాకుఁగలిగిన యవమానమునకు నర్హునేయును. నా భారత జాతికిఁగల యవమానమును సహించును. కనుక నా పోలీసు వానిపై నీను నాకేల పోనిమ్మని ఈ భీకరావృత్తి దర్శనములకు భగవానునకు ప్రణమిల్లి ఆ తామ్రచుండి కదలిపోయెను.

వేళోకనూరి గాంధీ తన యాలు బిడ్డలతో భారతదేశము నుండి ఓడలో పయనమై దక్షిణాఫ్రికా పోవుచుండెను. మఱి యొక ఓడకూడా నా నమయముననే అక్కడకు పోవుచుండెను. ఆ రెండు ఓడలయందును రహిదారులు ఎనిమిది వందలమంది జాతనారోపించిరి. విరూపాక్షు గాంధీ వెంటబెట్టుకొని వచ్చుచున్నాడని దక్షిణాఫ్రికాలోని తెల్లవారి కన్నుబొడెను. ఆ దేశములోనికి భారతీయులను దిగుమతిచేసి తెల్లవారి లాభములు కాండేయ సంకల్పించినాడని యాతనిపై తెల్లవారికి పట్టరాని కోపము వచ్చెను. అరిచిపై కోపము గలుగుటకు మఱియొక కారణముకూడ కలదు. అతఁడు భారత దేశమునువచ్చి తెల్లవారు చేయు సురాగతిములను డి.వి. ఉన్నట్లుగా చూచెను. వానికి పదివేల చిత్రములు వేయించి పంచిపెట్టెను. సగం సగములలో మహాసభలు జరపెను. ఈ వార్త దక్షిణాఫ్రికాలోని తెల్లవారికి

తెచ్చెను. ఇంక చూచుచున్నందు, వారికిఁగతిగిన కోపము, ఎప్పుడు గాంధీని మింగుదుమాయని వారు కనిపెట్టుకొని యుండిరి. ఈ జాడ అతనికి తెలియదు.

ఇట్టి సమయమున నతఁడు ఆలుబిడ్డలతో ఓడలో పయనమై డిక్లీ గ్రామమునకు పోయెను. ఆ సమయమున అతని చంపుటకు తెల్లవారు గుంపులు గుంపులుగా రేవులోనికివచ్చిరి. ఈ సవ్వడి కనిపెట్టి ఓడ, రేవులోనికి రానేలేదు. అటువెనుక నతఁడొక చలికాని ప్రేరణచే రేవులో కాలు మోపెను. అప యాలు బిడ్డల నొక మిత్రుని యింటికిఁజంపెను. అనంతము తానును తన చలికాదును కలిసి నాయంసమయమున బొటను బడిపోవుచుండిరి. ఇంతలో తెల్లగిల్లులు కొండలు గాంధీని గుఱుకువట్టి, గాంధీ, గాంధీయని కేకలు పెట్టిరి. మెఱపు తీవవలె నా వార్త నగరమంతయు ప్రబోధింపెను. గుంపులు గుంపులుగా వచ్చి తెల్లవారు గాంధీని ముట్టడించిరి. కొండలు తాలు, క్రుశ్మిన కోడి గ్రుడ్లు, కువ్వీరి కొండతాతని మోదిరి. మఱి కొండతాతని నడదొసరి. కాళ్ళతో తన్నురి. పిడికిళ్ళతో పొడిచిరి. ఆ దెబ్బలతో నానశరీరము నలినలియయిపోయెను. అతఁడొక యింటివాకిటి ఇనుప చువ్వలను బట్టికొని దేవదేవుని భాసము చేయుచుండెను. ఇంకను అతనిపై తాలవాన గురియించునే చుండెను. అతఁడు సొమ్ముసిల్లి పోవుచుండెను.

అ సమయమున నా దేవమున నాతని కాపాడు గారెవరు? దేవతా చక్రవర్తి! నీవు దీనమున ముదారుడవు గానా యని యతడు స్మరించు చున్నంతిలో నొక యవతి దేవకాంతి చందమున తీర్పున నాతని రక్షించుటకై వచ్చెను. బ్రహ్మ చూచి గుంపులోని తెల్లవారు డిల్లవడిరి. కొందఱు చురు మురి పోయిరి. కొందఱుదోషము పడంచుకొనిరి. తాలనాట యాగి పోయినది.

అమె, పోలీసు మావరింతుండెంటు అల్లెగూడరు పతిమణి. అమె గాంధీకి గొడుగు వట్టి తన వెంట నానిన గోనిను కానాకు శుద్రముగఁదీసికొనిపోయెను. గుంపంతియు త దినయినది. గాంధీ యింక ఉపద్రవము లేదనుకొని తన యొద్దిట్లెన్న చెలికాని మందిరమున కరిగెను. తిరిగి రాత్రి పడుచుమున తెల్లవారు వేనకు పేలుగావచ్చి ఆ యింటిని ముట్టపించిరి. ఆ తెల్లవారి వారిలో ఆ రేము గలిగిన నంచలనము తుపాను గాఁకిలేను. ఈరాత్రి గాంధీని రూపుమాపెనమని వారు సిద్ధపడిరి. ఆ యింటిని తగుల పట్టుచుమని పట్టు పట్టిరి. వారి నడంచుట కెట్టి మగతనము పశము కాదను నటులుండెను. ఇంతలో దేవదూతయొకఁడవ పోలీసు మావరింతుండెంటు అల్లెగూడరు అక్కడకు వచ్చెను. అతడు తెల్లవారి యుద్రవమును తన తియ్యని మాటనిచే కరితపఱచుచు, చూచుగ నిద్దఱ పోలీసులను గాంధీ యున్న

మందరములోనికిఁబంపి, అతనికి పోలీసు వేనము తొడిగించి యాతనిని పోలీసు గారాకు ఆ గుంపులో నుంధియే తొలగించ జేసెను. అనంతరము గాంధీ, మందరమున లేకుంట పరీక్షించి ఆ దుండగులు తిరిలిపోయిరి. ఈ భీకరావృత దర్శనములకు గాంధీ భగవానుని పృథించు కొనుచునే యుండెను.

ఈ ఉపద్రవము ఇంగ్లాండులోనున్న బ్రిటిషు దొరతనము వారికి తెలియ వచ్చెను. గాంధీని గుఱించి యింత ఉత్పాత మొనరించిన దుండగులను పట్టి శిక్షింపవలెనని, ఆ దొరతనము వారు దక్షిణాఫ్రికా దొరతనమువారికి వ్రాసిరి. ఈ దొరతనపు ఏజెంటు గాంధీ కడకు వచ్చి, ఏమోయి! ఈ తీరున వార్త వచ్చినది. నీవా దుండగులపై కేసు జూప వలసినదని నలకా జెప్పెను. అంత గాంధీ, యాతనిఁజూచి, అయ్యా! నా ప్రాణము లకు నే భీతిల్లను. నాకుఁగలిగిన యవమానములకు నకుదు నేయను. నా జాతి యవమానమును మాత్రము సహింపలేను. ఈ తెల్లవారు తెలియక చేసినదోసమిది. జాన నాకు కిసుక లేదు. పోనిమ్మనెను. ఆ మాటలకా యేజెంటు విస్మయమొంది బేరలో గాంధీ యెంతటి సహనశీలుడు ఎంతటి ఎనయాలికాదుడు. ఎంతటి అహింసా పరా యుజుడని పొరలించెను.

ఇట్లే గుఱియొకటి జరిగెనది. దక్షిణాఫ్రికాలో నుండఁ దలచిన భారతీయులందఱు నన్ని కొమ్ములుగల వారయినను

నరే ఆమవాసుడు, మగవాడును, తమ విజ్ఞప్తులలో వేలిముద్రలు
 నేలపడునినదని అక్కడి దొరతనమువాడు తాసిించిరి. గాంధీ
 బ్రహ్మాండమైన యలబడిని గలుగఁజేసి యా పద్ధతి నెదిరించెను.
 ఇది యనఁపూన మనను. ఇట్టి పని చేయరాదనెను. ఇంతలో
 ఆ దొరతనమునకు స్రధాన ముత్రియైన స్వట్సు అను నేనాని
 గాంధీని పిలిచి, ఏమోయి గాంధీ, ముందుగా నందఱుచేతను
 నేలిముద్రలు వేయింపుము. తరువాత నేనా పద్ధతి నిద్దుచేయఁ
 చెదను. దీని నీకును నాకును గాగవము కలుగుననెను. సాత్వికుఁ
 డగు గాంధీ యామాటల నమ్మెను. అందఱును వేలిముద్రలు
 వేయునని యతఁడు స్రజోధించెను. అతని మిత్రులే కొందఱికి
 పని తగదు. స్వట్సు జిత్తుల మూరి నక్క. నీవు వట్టి అనూయ
 కుడవు. అతనిమాట నమ్మరాదు. నీకీర్తి మంటగలసిపోవుననిరి.
 గాంధీ అట్లయినచో, మన సత్యాగ్రహముధము మనకడ లేదా.
 మనకేమి జంతు. అతనిమాట యాతనికే దక్కును. మీరుభయ
 పడవలకు. నేను మిమ్ము తిన్నచిదాని నడపింతును. నమ్మునని
 ఆ మిత్రుల వతఁడు శాంతపఱచెను. వారు సరే యనిరి. కాని
 అట్టి మిత్రులలో మీర్ ఆలమ్ అనువశాయవాదాక ముండెను.
 అతఁడు గాంధీని దేవునివలె కొలిచెడువాఁడే. కాని గాంధీ నడవడి
 లోని యా తారతమ్యము నతఁడు గ్రహింపలేక పోయెను. గాంధీ
 నట్టి మోక్షానాథుని యతఁడు తలఁచెను. కనుక గాంధీ వేలిముద్ర

నేయుటకు శాశ్వత పోవుచుండఁగా, ఆసతాను వెనుకనుండివచ్చి యాతని తలపై కట్టతో నొకబలమైన పెట్టు పెట్టెను. మఱికొన్ని దెబ్బలు మొగముపైనను వెన్నెత్తెనుమోదెను గాంధీకతెలివి తప్పెను. అతని ముందు సొంపు విడిగిపోయెను. ఒడలతయు నత్తుటితో తడిసిపోయెను. గాంధీ మిత్రులందఱు ఎంతవారునా మనిరి. తెల్లవారు నయితఁగు కంట తడినెట్టి. వారు గాంధీని ఒక మతాచార్యుని యిట్టికఁ గొంపోయిరి. ఆ యాచార్యుడను ఆతని నతీమణియు నాతని దేవ్రాస చామల నేవించిన. తెలివి వచ్చినపిదప గాంధీ తానే మొదటగా స్కూలు రిజిస్టరులో వేలిముద్ర వేసెను. అతని యుచుండుటని ననుమరిచిరి. అనంతరము స్కూలు నేనాని తనమాటలుపుకొనలేకపోయెను. అంతట గాంధీ దొంతనమువారు తరుగిచ్చిన అజ్ఞాసత్రము లన్నియుమంటలోకాల్చివేసి వారతోపత్నాగ్రహమొసరించెను.

కొందఱు మిత్రులు గాంధీ కడకువచ్చి మీర్ ఆలమ్ పై కను పెట్టుమనిరి. గాంధీ వారితో, అతనికిని తెలియును; నేను చేయుచున్నదంతయు సారఫాటని యతఁడొచెను. అతఁడహూ యకుడు; అతని శిక్షితుఁడేయ నొల్లననెను కాని తెల్లవారు దొంతనమువారిని ప్రేరేచి నట్ట నకున్దిలో జరిగిన దుర్వలమిది. గాంధీ సైచినను మేము దీని సైవమరి. అంత దొంతనమువారు గాంధీతో పనిలేకయే మీర్ ఆలమ్ పై కను మోపుటకుఁబుట్టెను.

ములు క్షిప్ర విధించిరి. కాని గాంధీ చాల దుఃఖించెను.

దక్షిణాఫ్రికా దొరతనమువారు భారతీయుల ననేక విధములుగ హింస పెట్టిరనియు, ఆ బాధానివారణకై గాంధీ భారతీయుల పక్షమున నిలిచి నారితో చిరకాలము పోరెననియు ముందే వివరించితిమి. ఆ పోరాటమునకే సత్యాగ్రహమనిపేరు. సత్యము, అహింస, ధర్మము : నితై నాధారపడి వినయవంతుడై తాను దెబ్బతిని, ఎదిరిని పొదునక, తాను గానిచెంది, ఎదిరిని గాయపరుపక, తాను హింసచెంది, ఎదిరిని హింసింపక, తన జ్ఞాపిడక, తన ధర్మమును విడువక ప్రాణము లర్పించు క్రమమే సత్యాగ్రహము. దీని ని లకు పూర్వ మనుష్ఠించిన వాడెవ్వడు. ఇక సనుష్ఠించఁబోవు వాడెవ్వఁడు. అధర్మమును నిర్మూలించు కొనుటకు వెలికఁదిసిన ఈ సాధనము ఒక్క గాంధీచేత పాశుపతాస్త్రమునుటయే. దీని కవజయ మెన్నటికిని లేదు. ఇట్లాలి పోరినమునకు గాంధీ ప్రజానాయకుఁడు. అటు దొరతనమునకు స్మృతి నేనాని నాయకుఁడు.

ఆ చోర, గాంధీని వలలో వేసికొనుటకు వేయి యుపాయములు కన్నెను. గాంధీ ఆ వ్యూహములను భేదించుటకు లోటి యత్నములు చేసెను. స్మృత్తు, ఆ పోరున గాంధీ యనుచురలను పడుమే ముదిరి చిట్టపాలనా జెట్టిచెను. అటువారిని కైదు

చేయించెను. కొందఱి పురుషులను ముగ్ధులని కాన్పించిం
చెను. గాంధీని చెఱిలోనుంచి నూలు విధముల బాధింపజేసెను.
ఇంత చేసినను గాంధీ లొంగలేదు. కొలిమిలో వేసిన బంగారము
వలె అతఁడంతకంతకు కాంతిమంతుడై వెలుగఁజొచ్చెను. అ
దివములలో న్మట్టుదొర దర్శనమునకై గాంధీ దరిభాన్తు పెట్టు
కొనఁగా అది గైరుమిజూరు చేయబడెను. ఇట్టి స్పృహను
గుఱించి గాంధీకి కినుకయుండవలదా! కాని అతనికి కలనై నలేదు.
అతఁడహింసాపరాయణుడు. ప్రేమమార్గి. అతఁడు స్వేచ్ఛ
విధించిన జైలులోఁ గూరుచుండి, ఆ స్వేచ్ఛ నేనానకొఱికి
బంగారు చెప్పలు తాను స్వయముగాఁ జెట్టి, తాను విడుదల
యయిన వెనుక అతనికి దకుపోయి అతని పాదములకు తొడిగి
నాడు. అది చూచి స్వేచ్ఛ తెల్లపోయినాడు. ఏమిరా! ఈ
గాంధీ మానవుడా! ఏనుక్కిన్తు అపరాధతారమాయని యతఁ
డాశ్చర్యము పొందినాడు. ఆ గాంధీ కుట్టిక చెప్పలు తొడు
గుట కథికారము లేనివాడను. అతఁడెక్కడ, నేనెక్కడనలి
సేజాస్వేచ్ఛ వాపోవుచున్నాడు.

ఇట్లు గాంధీ అహింసావ్రత దీక్షాధురంధరుడై తొట్టి
కష్టములు తాననుభవించి పుటము పెట్టిన బంగారమువలె
తేజరిల్లుచు, తన కపకారము నావించిన వారి కుపకారము
గావింపుచు, సత్య స్వేచ్ఛాప సాదర్థ్యమునకు వానిని తనకు
సాధకులుగా నొనరుకొనినాడు.

పండ్లెండవ ప్రకరణము.

అనాథరక్షణము.

దీనులను గాపాడుట భగవానున కెట్టి గుణమో యాతని దాసులను కట్టిద. ఒకనాడు బాల సుందరమును వలన కూలి గాంధి కడ కేడ్చుచు వచ్చెను. ఆతని ముందటి పండ్లు విట్టిగి నెత్తురు కాటు చుండెను అతడు తన యజమానుడైన తెల్ల తొర తన్ను చావ మోది తనకీ గతి కలుగఁ జేసెనని, గాంధితో చెప్పకొని పనవి పనవి దుఃఖించెను. గాంధి మనస్సు కరగి నీరియి పోయెను. అతిఁడా కూలి వానిని దాక్తరు వడ్డకుఁ గొంపాయి చికిత్స చేయించి, నర్తి ఫిక్టు పొంది, ఆ తెల్ల వానిపై కేను దాఖలుచేసి తానా కేసులో పని చేసి గలిచెను. ఆ కూలివాడు వేతూక యజమానుని కొలువులోఁ జేరెను. ఇట్టిది యపురూపమని వలన కూలీలు తలఁపోయ సాగిరి. మఱు దివము నుండి గాంధి జఫీసు లోనికి, వలన కూలీలు గుంపులు గుంపులుగా వచ్చుచు తమ కష్టముల నాతనికి విన్న వించుకొనుచు ఆతని సహాయమువలన వాని నుండి నిముక్తి పొంతు చుండిరి.

ఇట్లుండ నొక తక్కువ దక్షిణాఫ్రికా గూఢములలో స్త్రేగు లోగము వ్యాపించును వెంటనే గాంధి, న్యాయం నేవక

దళమును గూర్చుకొని రోగుల కడజేరి వారి ననేక విధముల నేవించెను. ఇట్లే బాంకాయలో నొక సారి ప్లేగు వ్యాపించెను. ఆ సమయమునను అందు కొందఱు యనుచరుల గూడుకొని, మందిరములలోని ముఱికి నెత్తి పాటవేయుచు, మఱుగు దొడ్లను పైతఱు స్వయముగా జాగు చేయుచు, రోగులను నేవించుచు ప్లేగు నివారణకు చోడువడెను. నేటికిని అతఁడు ఖిష్ట రోగులు మోదలగు దీనులను నేవించుచునే యున్నాఁడు.

దక్షిణాఫ్రికాలో తాను బారిష్టరుగా పని చేయుచున్న కాలములో ఆఫ్రికా కడబ్బరు కడకు పోయి, అయ్యా! నాకు లేటికి సమయము లెప్పు డిన్ని అమృత్రిలోనికి వచ్చి రోగులను జీవించుట కనునుతి యిడని దాని నందఱు కొని విరామము లేకుండ దీనులను నేవించెను. ఇట్లతఁడు ప్లేడరీ చేసినను అనాథ సేవయే చేరియుండెను.

ఒకసారి దక్షిణాఫ్రికాలోని ఇంగ్లీషు వారికిని, డచ్చి వారికిని యుద్ధము సోనగెను. హానిలో గాయపడినవారికి సేవ చేయుటకు గాంధీ తానొక వాతంటీరు దళమును గూర్చుకొని దొంత్రమువారి యనుమతిపొందెను. అతడు ఫిరంగులు మోగుచున్న తావులకు సయితము వినయనుచరులతో పోయి గాయ ముఖ్యులెగిలి ఉక్కులేక పడియున్న సైనికులను డోలీలలో ఆనుస ప్రసరింప జేర్చుచుండెను. అతడు దీనులను కు ఇరినద క్షయపద్యైషు ముఖ్యమోస్సన నిశమనుష్యులను డోలీలలో మోసికొనినడచుచు

చరుసగా కొన్ని దినములవరకు ఆసుపత్రులకు జేర్చుచుండెడివాడు. రామా! ఎంతకష్ట మొంతకష్టము. గాంధీ భుజములు కాయలు కాసియుండును గదా! పైను దేవతలు గాంధీ సేవను జూచి యుబ్బరిపడి యుండరా!

మఱి యొక తూరి దక్షిణాఫ్రికాలో జూలూల తిరుగు. జాటు వచ్చినది. దొరతనము వారు వారిని వేటాడి పట్టి చంపుదుండెరి. మఱల గాంధీ రక్షక దళమును గూర్చు కొని, దొరతనము వారి యనుమతి పొంది, ఆ కొండ జాతీవాని సేవింప నడుము కట్టుకొనెను. అతడందును అపారమగు సేవ గావించెను. సూర్యుని యరద మొకప్పుడైన నిలిచి విరతి చెందిన చెదవచ్చును గాని గాంధీ సేవా రథము మాత్రము విశ్రాంతి యెఱుగదు.

పదుమూడవ ప్రకరణము,

ఆశ్రమ జీవితము.

దక్షిణాఫ్రికాలో నుండగా గాంధీ (అంటు ది లాస్ట్రా) సత్యోదయమును చిన్న పోత్తమును చదివెను. దానిని వ్రాసిన వాడు రస్కిను మహాశయుడు. ఆ పోత్తమును చదివి గాంధీ పశువు సంతోషమును పొందెను. దాని నుండి యుతాడు మూడు ప్రధానాంశములు నేర్చెను.

౧. జీవితమునందు ప్రజాసేవకొరకు వినియోగింపవలెను.

౨. సమాజములో, సామ్రాజ్యము పాలించు మహా
సంత్రీయు, చెప్పలు కట్టువాడును సమానాధతము పొందఁ
దగినవారు.

౩. వృత్తు లన్నిటిలోను కర్షకునిది, కార్మికునిది ఉత్త
మములు అని. మొదటి రెండు విషయములు గాంధీకి
మున్నెన్నడో తెలిసిన విషయములే. కాని మూడవది అతని
కప్టోర్వము: అది అతనికి మిక్కిలి దుపించెను

మొదటనే ఫినిక్సు అను వత్తనమునకు సమీపమున ఎనుబది
యెకరముల భూమి కొని అతఁడొప్పుట నొక యాశ్రమము
వైకొల్పెను. అతఁడంత కర్షకుఁడై తన జీవితము గడవ వొర
కొనెను. ఆ కాలమున నతఁడు “ఇండియాను ఓపినియను”
అను పత్రికను ఇంగ్లీషున నడపుచుండిన ఆ పత్రిక అచ్చుకూట
ములను ఆ యాశ్రమమున కే చేర్చెను. అతని యనుచరవర్గమును
ఱిగి బిడ్డలును ఆశ్రమమునం వన్ని పనులు చేయుచుండిరి. వీరు
లూడ్చుట, దొడ్లు బాగుచేయుట, చెప్పలు కట్టుట, చాకలి
మంగలి పనులు, వడంగము, మదిభు పాకలు చేయుట.
పాములు త్రవ్వి యేకా మెత్తుట, నాగలి దున్నుట, పాతిపి
మొదలైన పనులన్నియు అతఁడు సగోష్టమునా నేర్చెను.

ఒకసారి అతడు నృత్యం వేస్తాడే తాను స్వయంముగా చెప్పలు ఉట్టిగా చెప్పను లోగడ చెప్పి యుంటిరుగదా! ఇంక నాలో చాకలిని నిలవ నునుగుటించి విందురుగాకి! ఒకప్పుడు దక్షిణాఫ్రికా స్థితిగతులు తెలిసికొంటుకు గోనలకృష్ణ గోఖలే యక్కడకు పోయెను. గాంధీ యతనికి దేవగాజునకు, ఇతె స్వాగతమిచ్చి యాతనిని సత్కరించెను. గోఖలేయొక్క నొక రుమాలుండెను. అది యతనికి తం గురువైన మహిదేవ గోవింద రనడేస్తుండి కానికాగా వచ్చింది. దానిని గోఖలే గోవు యూతరముతోఁ జూచుచుండెను. ఆ సమయమున అది మాని యుండెను. దానిని బాగుచేయుండు వలెనని గోఖలే తలచెను. కాని దక్షిణాఫ్రికాలోని తెల్ల చావు పట్లవారి బృతులు దుకిరిని యూతని కేమి తెలియును. అంత గాంధీ గోఖలేకడకు వచ్చి, అక్కడ! నేను మీ రుమాలును పుట్టి పడుదుగా బాగుచేయు గలుగనెను. నా కీప్రొపుడవెను. అందులకు గోఖలే, ఓయి గాంధీ! తెలివిగల బాధిష్ఠుడనుని నీకు కేసుల నొప్పికిని గలనుగాని, నేర్పరివగు చాకలిని రుమాలు నెట్లప్పుగింతునోయి! యనెను. అంతట గాంధీ ఆయ్యా, మీరు సన్నిహితులు రుమాలు నిప్పొపుడు. నా పరిరచము మీరు చూడగలరనెను. ఎట్లో గోఖలే తన రుమాలును గాంధీ కిచ్చెను. అతడు బాగు నొక్కత్తయముగా బాగుచేసెను. "గోఖలే దాని సంతుష్టి పెబాసుగాంధీ! చుబాను గాంధీ! యిది యాతని పరిరచమునకు

మొచ్చుకొని మురిసిపోయెను. నేను గోరాలక్కన్డ గోఖలేమిరిడి
సర్దిఫికెట్టు నొందిన పేటి చాకిలినని గాలభి గింపించినాడు.

గాంధీకి నన్నగుతూ నుమాన్లు. హరిలాలు, మణిలాలు
జానకదేశములు పుట్టినవానే. రామకృష్ణుడు, రోజుజానా దీక్షి.
రాష్ట్రీకాలో పుట్టిన. ఈ చివరి యిద్దరూ. అతడు పుత్రుడువాని
కొనెను. ప్రతూతి నిషయములు గల పోక్షములతడు మున్నే
చదివి యుండెను. చిట్టలకు స్నానము మున్నగునవి తానే
చేయించు చుండెను. ఇట్లతడు ఇంటిపనులు చూచుకొను
చుండెను. అటు కోర్టునకు పోయి జూరీవృత్తి చేయుచుండెను.
డక్షిణాఫ్రికాలో నున్నంతకాలమతడు ప్రాక్టీసు మానలేడు.
ఇంతలో నరసిక్ డక్షిణాఫ్రికా దొరతనమువారితో సత్కార
గ్రహము ప్రారంభమాయెను. అతని యనుచరులు శాసనములు
తీర్చివేయించు చుండిరి. జైల్లకు పోవుచుండిరి. విమడల యగు
నాండిరి. నాగలు డ్రైవ్లకు పోవుచుండిరి. అట్టివారికి వృత్తిగోమి
శిల్పిగొనెనను. వారి పొందుననుగుణ జీవనోపాధి గుర్తు నిలువ
గలదు. గాంధీ మొనరించుచున్నట్టి ఆ ఇటులదములను పోషింప
గలడు. అందుచే నతనికి కొంతకాల మేమియు లోపకపోయెను.
చివర కాతని కొక చక్కటి యూగ్గతన పొడగట్టినది.
జాన్సెబుర్గు అను పత్తనమునకు ఇకవతిరెండు మైళ్ళ దూరమున
భదునొకడు. నందఱు మొదలమూల పోలునును తీసికొని, అతడు
మూలములు పోలి మూ అను పేరుతో నొక యుగ్గతనము

నిద్రించెను. అతః చిత్తః ఖిన్నుఁడై శత్రువులవంతుఁడైరి. తాను జైలునకు పోయిన ముగ్గురువల కింకరముల పోషించును టాబుస్సాయి ఫారముల ముండెను.

ఈ కాలమున గాంధీ పడిన కష్టములకు మిథితేదు. అతఁడు ఉదయమున లేచి తోటలని, దొడ్లనని చేయుచుండెను. కెందు బాములకు బుచ్చి కుంజువ నే యాశ్రమములోని బాలబాలికలకు బడిపంతులవని, నాయంకాలము పొలముకాబు చేయుచుండెను. ఇది యిటులుండగా తఱుచు కోర్టుపనిమీద జానుబు పోవుచు వచ్చుచుండెను. అతఁడు దినమునకు నలుబదిమైళ్ళవలీలగా నడుచుచుండెను. ఒకనాడతఁడు కాలినడకను ఏఁబదియైదు మైళ్ళు పయనము సాగించెను. గామా! అతఁడెంత కష్ట జీవియోగదా!

మఱియొక చిక్రము. ఆశ్రమవాసులందఱును పనులు చేయ వలసినదే. వారందఱును కలములవారు, అన్ని జాతులవాళ్ళునై యుండిరి. గుజరాతీలు, అరవలు, తెలుగులు, క్రైస్తవులు, హిందువులు, ముసల్మానులు, ఆంగ్లేయులు, జిగ్గునులు ఉండిరి. ఆకువారు, పడుచులు, ముదుసల్లులు, బాలకులు నుండిరి. వీరిందః కొక్కటే పాకశాల. గాంధీ యుదట నొక్క రేవున నీళ్ళు త్రాగించుచుండెను. ఇట్లు ఏ పోడ్లు నడచెను. వివిధ ధనము వచ్చుచుండెదో, ఎంత వ్యయముగుచుండెడిదో వారికి

పై సలహాతో పాలు లెక్క ఎవ్వరికప్పుడతడు నిర్ణయముగా నుండుచుండెను. ఇట్టి యనాధారణ కార్యము నాధీనుటకు ఋషియగు గాంధీకి చెల్లినది గాని యిదియు నాధీయమా! ఈ విధముగా సతత శ్రమజీవితము గడపుచు, కాయలు, దుంపలు ఆరగించుచు, నేల నరుడుచు, దీనదనసేవచేయుచు, దోషతర మువారి యభ్యర్థము నెదిరించుచు, తాను నియమవత్తుండై బ్రహ్మసాక్షాత్కారము నేర్చుచుండెను.

అతడు దక్షిణాఫ్రికా సమీపమున గలుపొంది దారికి దేశమునకు తిరిగి వచ్చెను. రాగానే యతడు గుజరాతుల్లోని అహమ్మదాబాదు నగరమునకు సమీపమున సబర్బరీ నది యొడ్డన పశ్చాత్రహాశ్రమము నెలకొల్పెను. అతడందు పదు నైదు వత్సరములు వసించెను. పలుకులో, చూపులో, తలపులో, నడకలో సత్యము ననుపరిపవతెను. ఏ జీవ జంతువు నైనను ఏవిధముగాను హింసించరాదు. అభ్యర్థము నెదిరించుటకు సమాజమునకుగాని, రాజనకుఁగాని భయపడరాదు. తనకు వచ్చిన వస్తువులకు సధికము ఉపయోగించరాదు. స్వదేశ వస్తువులను పయోగించవలయును. జాతి కుల మత భేదముల పోలేంపక అందఱు ప్రేమించవలెను. అను నీ యెరుకలగు నియమా ములతో సతత యాశ్రమమును దీక్షతో నడపెను.

అనంతర మతడు ఇప్పటికి పద్మనైదు వత్సరములనాఁడు తాని విశిష్టి, పద్మా నాశ్రమ సమీపమున నేపాగ్రామమున జనపక

మున ఆశ్రమము నిర్మలమున ని పైనియుములతోడనే ఈశ్వర సంకర్షణ మొనర్చుకొనఁచున్నాడు.

పదునాల్గవ ప్రకరణము.

పట్టుదల

గాంధీకి పట్టుదల మెందు. ఒకసారి అతని సతీమణి కనూరీశాయికి పుట్టెను బ్రహ్మము వచ్చినది. ఆమెను ఆనువృత్తికి తీర్చి. ఆ లోకము కాలక్రమమున పెరుగఁజూచెను. ఆమె నీకసించిపోయెను. అంత జాక్షరు గాంధీనిచూచి, ఏమోయి గాంధీ, నీ భార్యకు మాంసపురస మిచ్చినగాని యారోగ్యము కలుగఁజాలదు. నీ శాకాహార నియమములు మా వైద్యుల యొద్ద పనికిరావు. నీ పట్టుదలయే ప్రధానమగుచో నీ భార్యగతి యేమగునో చెప్పఁజాలను. నా పద్ధతి నీ కనంగీకారమగుచో, నీ భార్యను మాయానువృత్తినుండి తొలగించుకొని పోషిస్తాను. వెంటనే గాంధీ, చిత్తమని, శారీరకేప్పించి, ఆనడలోనున్న భవ యిట్లావిది ఆనువృత్తినుండి కొంపోయి, భగవంతునిపై ఖారము మోపి, ఆమె యారోగ్యమును తానే కుదుర్చుకొని తన శాకాహార నియమము నిలుపుకొనెను.

ఒక రోజు ఆ దంపతులకొక మాట పట్టింపువచ్చెను. గాంధీ కనూరీనిఁగొంచి, అవునుగాని, నీయారోగ్యము తిన్నగ

నందమటలేదుగదా! నీవు ఒక ఏడాదివఱకు ఉప్పు వాడరాదని శైష్యులు పలుకుచున్నారు. దానికి సీవేమందువశము. అంత, కస్తూరీదేవి, మంచిమాట సెలవిచ్చినారు. నేనీ కఠిన పథ్యములు చేయలేక కమిలి పోవుచున్నాను. ఉప్పు లేని చప్పిడి కూరలు తిని చేను జేగలేను, నను బాధింపకుడనను. పిదప గాంధీ, అట్లయిన వినుము. నేనొక్క యేడాదివఱకు ఉప్పు పట్టను. నీవు ఉప్పు తిన్నను సరే, పప్పు తిన్నను సరే, నాకేమియు పని లేకనను. ఆమాటలు విని కస్తూరీదేవి, నత్తి నోరు మాదుకొని ఏమి పాపముచేసినో నోరు కట్టుకొని యేడాది వఱకు ఉప్పు లేని కూరలు తిందును. మీరు ఘోరప్రతిపదాలించు కొండని వేడుకొనెను. గాంధీ యందుల కంగీకరింప లేదు. మీరు మొదటి నుండి పెంకె వాచిని తెలిసి యుండియు నే నవివేకిముతో ర్తించుట నాదే తప్పని కస్తూరీదేవి చెంపలు వేసికొని మిన్న కుండెను. కాని గాంధీకి తన సతీమణి యందుఁ గల ప్రేమను గుఱుతంపఁగలిగిన వారెవరు.

రెండవ రౌండు టేబిలు సమావేశము ఇంగ్లాండులో జరిగి నప్పుడు గాంధీయు వచ్చిటికిఁ గెను. రాజకీయములను గుఱించి ఆలోచనలు జరిగినవి. హిందూ సమాజము నుండి హరిజనులను విడదీయు యత్నములు వేసెదనని క్లిష్టములు పలికినారు. అట్లే మీరొనర్చినచో నా ప్రాణము లట్టి వేసి ఆ ప్రయత్నముల నడుర్కొననని గాంధీ పలికెను.

మాగ్డొనాల్డు అను మహామంత్రి యెంత వాడో, అతడు గాంధీ మాటలు నకకు గొనక హరిజనులను హిందూ సంఘము నుండి విడదీసెదనని ప్రకటించినాడు.

ఆనాడు గాంధీ చెటసాలలో నుండి, ఈవద్దటి రద్దగు వత్తు ఉపవాస దీక్షలో నుండును. ఒక వేళ ఇది రద్దు కావినో, ఉపవాసము తోక మరణింతును గాక యని ప్రకటించెను. దానితో భారత ఖూని కంపించి పోయెను. కులాచలములు కవలబొయెను.

పంజీత మదనమోహనుడు, అంబేద్కరు మున్నగు కర్మ దీరులు పూనా నగరమున సమావేశమై. హిందూ సమాజము నేకముగా నుంచు కొనుటకు ఆటుదిపములలో సమాధానము కుదుర్చుకొని మాగ్డొనాల్డునకు తంతి నియంగా సతఁడు తా గావించిన ఏర్పాటును రద్దు చేసెను. అతడు కన్నులు విచ్చీకూచి, ఏమిరా గాంధీ తేజము. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము వేసిన ముగ్గును ఆటు దినములలో చెటిపి వేసిన వాడీతఁడెంత దిట్ట రా యని యబ్బుర మందినాడు. గాంధీకి హరిజనుల యందెంత వాత్సల్యమో భార్గవీయులు గుర్తింపఁ గలిగిన వారయిరి. అతడు తన నియమముల గుఱించి యెంత వట్టుదల కలిగి యుండునో దానిని తెలిసి కొనుకొనిన వారైవ్వఁడు.

దేవదేవుని తోడు పాటు.

అన్నియు విడిచి నన్నే నమ్ముకొన్న వానిని అన్ని విధముల కాపాడుదు నని దేవదేవుడు గీతలో చెప్పిన మాట గాఢి స్రతిపక్తి బిందువునందును జీర్ణించి యున్నది. అతడన్ని వస్తువులందును ఈశ్వరుని చూచుచుండును. అన్ని పనులతోను దయామయుడై తన్ను ప్రేరేచు చున్నాడని నమ్మి యుండును. నాశేను లేకుండజేసినను జీవింపగలను గాని, దేవదేవుని నానుండి దూరము నేసిన ఒకక్షణ మైనను జీవింప లేనని అతడు చెప్పుకొనుచున్నాడు. అతడెల్ల వేళలనూ ఈశ్వరుని ధ్యానించుచుండును. ఆ ధ్యానమందలి రుచి, ఆనాడు ప్రహలాదులకు, పరమహంసలకు తెలిసినది. గోపన్నకు, పోలిన్నకు, త్యాగయ్యకు తెలిసినది. ఈనాడు గాఢికి తెలిసినది. అతడన్ని పనులయే భగవానునిపై భారము మోపి చేయుచుండును. అతడన్ని వేళల తన్ను కాపాడు చుండునని అతడు నమ్మి యుండును.

ఒకప్పుడతని కెండవ కుమారుడయిన మణిలాలనకు స్నేహత జ్వరము వచ్చినది. గాఢి యాదినములలో అల్లదటకు నీటి చికిత్స, మంటి చికిత్స చేయుచుండెను. అందువలన అతడు, పెద్ద జ్వరము వచ్చి పడియున్న తన కుమారుని, శరీరమునకు కూడ తడిగుడ్డు చుట్టబెట్టిగాడు.

జ్వర మింకను పెడచదున్నది గాని రక్షింపు కుండుట లేదు. తాను లోకులకై, జే వైద్యము సాధించు చున్నాడో, దానినే యతడు, సౌఖ్యపాలకుడు గనుక, తన విమోచని వ్రేలను నెఱుంగి యున్నాడు. కాని యీవల సంభవించు నటు లుండెను. అతడేమి చేయఁగలడు. టోటిగో తల దూర్చి కోకటి పోటునకు వెఱచి ప్రయోజన మేమి. అవత్కాల ము దీర్ఘకాల భ్యాసమే పరిజ్ఞాపనమని యెంచిన వాడయి బాలకుని బీబితాశ వదలి భగవన్నామము చేసికొనుచు పోయి యెక్కడనో ఏకాంత చింతపడేసి తిరిగి వచ్చెను. ఇంతలో బిడ్డని జ్వరము చేతితో తీసివేసినటుల తగ్గిపోయినది. మణిలాలు తలఁద్రీని, నాన్నా, నాన్నా, యీ గుడ్డలు తీసివేయుము. నాకు చేమట వట్టియున్నది. ఈ గుడ్డలలో నే నిలువ లేన నెను. తండ్రి యీగుడ్డలు తీసివేసెను. బాలకుని జ్వరము నాంతముగా తగ్గి పోయినది. గాంధీ, దయామయుఁడగు భగవానునకు కోటి కోటి డండములు పెట్టుకొనెను.

గాంధీ దక్షిణాఫ్రికా దోతనమువంతో హృదయపూరిత నాయత్తుఁడయ్యెను. అతని నమ్మి పోకలది కుటుంబములు అగ్నిలో దుముకనున్నవి. వారి నందఱును పోషించు భారము గాంధీది. అతఁడు వారి నెట్లు పాలింపఁగలడు. చేత నొక కానయినను లేదు. అతఁడన్నింటికి పరాత్పరుని నమ్మిచూసెను. ఓయి దధమామయుఁడా యునుకోటమనిసి ఇంతలో ఇంగ్లాండు

నుండి గాంధీకి తంతి పట్టించి, రహస్య కాలాదులు చక్రక
పుంగవుడు యిరువది యైదు వేల గూఢాయులు పెంపొందించి,
గాంధీ యా సొమ్మందుకొని భగవానుని కృపా విశేషమునకు
అబ్బుతమగది యారనికి ప్రణామ లొనరించెను.

ఘటియొక తిడవ గాంధీ సభ్యుని యాశ్రమము నడపు
చుండగా నిట్టి యిక్కట్లే కలిగినది. పూటకు రెండుమందిల
మండికి అన్న పదుపాయము జరుగవలెను. ఒకనాటి పనుయమున
పైకము సొంతముగా నయిపోయినది. తిసుబందీములు తీక్షి
పోయిన వని యతనికి తెలియవచ్చినది. అతిదేవు చేయగలడు.
దయామయుడు కలడుగదా యనుకొనుచుండ ఇంతలో
అహమదాబాదు నగరమునుండి అవరిచయ్యడగు వక్రకృతాకడు
మోటరుమీద గాంధీ కడకువచ్చి, పూజనీయుడా, ఈపదుపాయము
వేల యాకల నందుకొని నన్ను ధన్యునిజేయవే యని వేషకొని,
అతనికాసొమ్మిచ్చి పండన మొనరించి వెడలిపోయెను. గాంధీ
అ పైకమందుకొని, భక్తరాజారామా! ఈ దానులను బోధించు
భారము నీమీదనే పోసికొన్నావుగదా! యని నుతిలొంగిపోయెను.

పదునాఱవ ప్రకరణము.

సభ దేశము.

గాంధీ కృత్యములను నిరసించుచు. దేవరూప నక్షత్రము.
అతడు లోకమునందెప్పు ఁదేశమునను ఈనామ ప్రచారమునన్ని

దేశములలోను కలటన క్తవగు పెచ్చు పెరిగి పోయినది. అధర్మమును, అశాంతియు పెరిగినవి. ఈ యవగుణములను యంత్రములు పెంచినవి. ఈ యంత్రములను నిర్మూలించినగాని దోషిడి యాగదు. ఈ రైలు యంత్రములు మూలజునచో నేనొక్క కన్నీటి బొట్టయినను విడుదలని గాంధీ చెప్పి యున్నాడు. కావున నతడు యంత్రపితృవమును వదలింపుటకే గ్రామ పరిశ్రమలని యెలుగెత్తి చాటుచున్నాడు. ప్రపంచమున నీనాండావరించిన అజ్ఞానమునకు, అధర్మమునకు, అన్నాతురతకు యంత్రములే కారణమని యతడు నమ్మినాడు. ఆ యంత్రములు నశింపఁ జేయుడు. చేతివనులు చేపట్టుడు. ధర్మ జీవనము మీకబ్బును. సత్యజీవనము మీకబ్బును. పెద్దలమెడ వినయము కలుగును. అంతర్జాతీయము కాంగలదు. ఈశ్వరుడు సంతసింపగలడని యతడు మాటిమాటికి చాటుచుండును కనుకనే యతడు ప్రజలను గుఱిగించి సత్సేవీక్ష చవలంబింపుడు. ధర్మవంశులుకండు అహింసావ్రతము నవలంబింపుడు. చేతివనుల నుద్ధరింపువని పదే పదే బోధింపు చుండును.

పదనీడవ ప్రకరణము.

వైష్ణవరూ-

గాంధీ నిజమైన వైష్ణవుడు. ఎవడు పరపీడను గుఱించునో వాడే వైష్ణవుడు. ఎవడు నింద చేయజో వాడే వైష్ణవుడు. ఎవడు ననుదృష్టి గలిగియుండునో వాడే

వైష్ణవుడు. ఎవడు పరిశ్రమిలను తల్లులవలె నెంచునో వాడే వైష్ణవుడు. ఎవడు కోరికలను విడుచునో వాడే వైష్ణవుడు. ఎవడు మోహగ్నియలో చిక్కక దృఢ వైరాగ్యము గలిగి యుండునో వాడే వైష్ణవుడు. ఎవడు కామము శ్రోధము జయించి కపటములేనివాడుగా నుండునో వాడే వైష్ణవుడు. ఎవడు రామనామ జపము గావించుకొనుచు, రామభజనము చేసికొనుచుండునో వాడే వైష్ణవుడు. అని వ్రాసిన పరిసింహ మేహతా గీతము గాంధికి మిక్కిలి ప్రിയమైనది. ఈ నాటికి గాంధి యొక్కడే ఆ వైష్ణవుడు. నాకు రాజ్యమక్కఱలేదు. స్వర్గమక్కఱలేదు. పునర్జన్మ యొక్కఱలేదు. దుఃఖవంతుల దుఃఖము నశింపవలెని మాత్రమే కోరుచుండునని యతడు నిత్యము దేవదేవుని మ్రొక్కుకొనుచుండును. అందువలననే యాతని హృదయము ప్రేమామృతముతో నిండి తొలకుచుండును

తులసీదాసు రామచంద్రుని గుఱించి యిట్లు వ్రాసియున్నాడు..

“ హృదయ, అనుగ్రహ, ఇందుప్రకాశా ।

నూచత కిరణ మనోహర హాసా ”

(హృదయములో అనుగ్రహమనెడు చంద్రకాంతి యున్నది. దీనికిరణములు మందహాస రూపమున వెలికి వచ్చుచున్నవి.)

ఆ మహాత్ముని చితునయ్య నెన్నెలబట్టివి. అవి యందఱకును
చిల్లదనమును స్రవించుచుఁగాక!

ఓమ్ . అత్ సత్

